

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Кафедра міжнародних відносин та регіональних студій

ТАРАСІЮК МАРІЯ РУСЛАНІВНА

ВОЄННА ДИПЛОМАТІЯ УКРАЇНИ

Спеціальність: 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії
Освітньо-професійна програма Міжнародні відносини

Робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Науковий керівник:
РОМАНЮК НАТАЛІЯ ІВАНІВНА
кандидат географічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 9 засідання

кафедри міжнародних відносин

і регіональних студій

від 11 квітня 2025 р.

завідувач кафедри

_____ проф. Коцан Н.Н.

Луцьк 2025

АНОТАЦІЯ

Тарасюк М. Р. Воєнна дипломатія України.

Рукопис. Випускна робота бакалавра за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії, ОПП Міжнародні відносини. Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2025. 84 с. укр.

У бакалаврській роботі узагальнено теоретико-методичні основи дослідження воєнної дипломатії, визначено сутність поняття, функції, методи і засоби реалізації, Виокремлено відмінності воєнної і військової дипломатії, і зроблено висновок про те, що військова дипломатія є професійним інструментом збройних сил у мирний час, тоді як воєнна дипломатія – це ширший державний механізм, який працює під тиском збройного конфлікту й охоплює не лише військові, а й політико-правові, економічні та гуманітарні важелі. Проаналізовано сучасний стан наукового дискурсу та окреслено методичний інструментарій дослідження (аналіз документів, порівняльний аналіз, SWOT-аналіз, case-study).

Висвітлено історичні чинники формування воєнної дипломатії України, починаючи від незалежності 1991 р. до сьогодення, з особливою увагою до трансформацій після російської агресії 2014 р. та повномасштабного вторгнення 2022 р. Розглянуто нормативно-правову базу, що регулює співпрацю у сфері безпеки й оборони.

Проаналізовано дво- та багатосторонні формати сучасної української воєнної дипломатії: співпрацю з НАТО, ЄС, Контактною групою «Рамштайн», а також безпекові угоди з країнами «Групи семи». Зроблено висновок про те, Україна успішно сформувала глобальну коаліцію понад 50 країн, що надають військову, політичну, фінансову та гуманітарну допомогу. Завдяки зусиллям Президента України, дипломатів і громадянського суспільства вдалося посилити постачання озброєння, залучити іноземну допомогу, організувати масштабні програми навчання військовослужбовців та започаткувати ініціативи для довгострокового гарантування безпеки.

В дослідженні, на основі SWOT-аналізу, визначено виклики та можливості воєнної дипломатії України. Головними викликами є триваюча війна, критична залежність від зовнішніх постачань озброєння та політичної волі донорів, інформаційна та електоральна «втома Заходу», високі інвестиційні ризики для оборонно-промислових проєктів усередині країни в умовах обстрілів виробничої інфраструктури та дефіциту кваліфікованих кадрів. Можливості української воєнної дипломатії пов'язані з індустріальною інтеграцією, довготривалими безпековими пактами й розширенням кола партнерів поза трансатлантичним простором.

Рис. – 1, табл. – 11, бібліогр. – 114.

Ключові слова: воєнна дипломатія, військово-технічне співробітництво, військова допомога, безпекові угоди, Україна, НАТО.

ANNOTATION

Tarasiuk M. Military Diplomacy of Ukraine.

Manuscript. Bachelor's thesis in the specialty 291 International Relations, Public Communications and Regional Studies, Educational Programme "International Relations". Lesya Ukrainka Volyn National University, Lutsk, 2025. 84 pages. in Ukrainian.

The bachelor's thesis generalises the theoretical and methodological foundations of the study of military diplomacy, defines its essence, functions, methods and means of implementation. The differences between military and defence diplomacy are highlighted, leading to the conclusion that defence diplomacy is a professional instrument of the armed forces in peacetime, whereas military diplomacy is a broader state mechanism that operates under the pressure of armed conflict and employs not only military but also politico-legal, economic and humanitarian levers. The current state of the scholarly discourse is analysed and a methodological toolkit is outlined (document analysis, comparative analysis, SWOT analysis, case study).

Historical factors in the formation of Ukraine's military diplomacy are traced from the declaration of independence in 1991 to the present, with particular emphasis on the transformations that followed Russia's aggression in 2014 and the full-scale invasion in 2022. The normative-legal framework governing cooperation in the field of security and defence is examined.

Bilateral and multilateral formats of contemporary Ukrainian military diplomacy are analysed, including cooperation with NATO, the EU, the Ukraine Defence Contact Group ("Ramstein"), as well as security agreements with the G7 countries. The thesis concludes that Ukraine has successfully formed a global coalition of more than 50 countries that provide military, political, financial and humanitarian assistance. Thanks to the efforts of the President of Ukraine, diplomats and civil society, the supply of weapons has been strengthened, foreign aid has been mobilised, large-scale training programmes for service members have been organised, and initiatives for long-term security guarantees have been launched.

Based on a SWOT analysis, the study identifies the challenges and opportunities of Ukraine's military diplomacy. The main challenges include the ongoing war, critical dependence on external supplies of weapons and on the political will of donors, information and electoral "fatigue" in the West, and high investment risks for defence-industrial projects inside the country amid attacks on production infrastructure and a shortage of qualified personnel. Opportunities for Ukrainian military diplomacy are associated with industrial integration, long-term security pacts and the expansion of the circle of partners beyond the transatlantic space.

Fig. – 1, tables – 12, references – 114.

Key words: military diplomacy, military-technical cooperation, military assistance, security agreements, Ukraine, NATO.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	7
1.1. Суть поняття «воєнна дипломатія».....	7
1.2. Стан досліджуваності проблеми в сучасній науковій літературі.....	13
1.3. Основні методи дослідження воєнної дипломатії.....	17
РОЗДІЛ ІІ. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ.	21
2.1. Еволюція воєнної дипломатії України.....	21
2.2. Вплив російської агресії на розвиток воєнної дипломатії.	29
2.3. Нормативно-правова база розвитку воєнної дипломатії	34
РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	38
3.1. Дво- і багатостороння воєнна дипломатія України.....	38
3.2. Глобальні та довгострокові інструменти воєнної дипломатії України під час широкомасштабної війни	47
3.3. Виклики та можливості воєнно-дипломатичної діяльності в сучасних умовах.....	61
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, що характеризується зростанням глобальних загроз та нестабільністю, воєнна дипломатія стає надзвичайно важливим інструментом забезпечення національної безпеки, розвитку міжнародних відносин і зміцнення стратегічних альянсів.

Особливо актуальним це питання є для України в умовах триваючої російської агресії, що кардинально змінила її зовнішньополітичний курс та сприяла активізації військово-дипломатичної діяльності. Сьогодні воєнна дипломатія забезпечує не лише зміцнення обороноздатності держави, а й сприяє інтеграції України в євроатлантичні структури безпеки. Саме тому дослідження ролі та особливостей воєнної дипломатії набуває виняткового значення.

Об'єктом дослідження є воєнна дипломатія як специфічна форма зовнішньополітичної діяльності держави.

Предметом дослідження є особливості розвитку та функціонування воєнної дипломатії України в умовах російської агресії.

Метою бакалаврської роботи є дослідження особливостей сучасної воєнної дипломатії України.

Для досягнення мети потрібно вирішити такі завдання:

- розкрити суть поняття «воєнна дипломатія»;
- проаналізувати стан дослідження воєнної дипломатії в сучасній науковій літературі;
- визначити основні методи дослідження воєнної дипломатії;
- проаналізувати вплив історичного чинника на формування воєнної дипломатії України;
- охарактеризувати вплив російської агресії на розвиток воєнної дипломатії України;
- розглянути нормативно-правову базу розвитку воєнної дипломатії;

- охарактеризувати дво- і багатосторонню воєнну дипломатію України;
- проаналізувати співробітництво України з країнами НАТО й іншими партнерами, які допомагають у протидії російській агресії;
- охарактеризувати військово-технічне співробітництво України з європейськими країнами;
- виокремити виклики та можливості військово-дипломатичної діяльності України

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі воєнної та військової дипломатії: Е. Пайтінки, К. А. Мутхани, А. Котті, А. Форстера, Г. Свістека, Р. К. Махарджана, Г. Л. Ламсала, С. Корсунського, О. Воронченка, І. Лихової та інших. Також використано матеріали наукових конференцій, періодичних видань, офіційних звітів та інтернет-ресурсів.

Методи дослідження. Для досягнення мети та виконання завдань роботи були застосовані загальнонаукові методи аналізу і синтезу, вивчення документів, спостереження, порівняльний аналіз, метод кейс-стаді, статистичний метод та SWOT-аналіз.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані для подальших наукових досліджень у галузі міжнародної безпеки та воєнної дипломатії, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти.

Апробація результатів. Основні результати дослідження були представлені на IV Всеукраїнському науково-практичному форумі РЕПІТ (м. Луцьк, 15.05.2025 р.).

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1 Суть поняття «воєнна дипломатія»

Сучасний світ стикається з численними безпековими загрозами та викликами, серед яких конфлікти, війни, тероризм, кібератаки тощо. У таких умовах воєнна дипломатія є важливим інструментом для підтримки міжнародного миру, стабільності та безпеки. Держави використовують її для стримування конфліктів, формування союзів і співпраці з метою протидії загрозам і викликам.

Термін «воєнна дипломатія» часто використовують у публіцистиці та політичних дискурсах, але він залишається недостатньо систематизованим на науковому рівні. Дипломатія є ключовим інструментом міжнародних відносин, завдяки якому держави встановлюють і підтримують взаємодію між собою. Основна мета дипломатії – захист національних інтересів, забезпечення миру та стабільності.

В «Українській дипломатичній енциклопедії» дипломатія визначається як офіційна діяльність глав держав та глав уряду, відомств закордонних справ, дипломатичних представництв та інших органів зовнішніх зносин в сфері міжнародних відносин, спрямована на захист її інтересів, забезпечення миру, безпеки та розвитку співпраці з іншими державами [46].

Різновидом дипломатії, яка особливо актуальна в умовах війни, є воєнна дипломатія. Немає єдиного підходу до трактування цього поняття, тому ми розглянемо різні підходи [33]. Класичний підхід трактує воєнну дипломатію як різновид дипломатичної діяльності, яка стосується військової сфери [11]. Вона включає використання збройних сил для підтримки зовнішньої політики через заходи, що сприяють зміцненню міжнародного співробітництва, забезпеченню миру та стабільності. Цей підхід підкреслює важливість діяльності військових аташе, підписаних оборонних угод та військових місій,

що допомагають налагоджувати контакти між збройними силами різних держав [11; 76].

Безпековий підхід розглядає воєнну дипломатію як інструмент забезпечення національної безпеки шляхом міжнародного співробітництва. Спільні військові навчання, військово-технічне співробітництво між державами, переговори за участю міністрів оборони або військових, діяльність міжнародних миротворчих місій розглядають як частину стратегії безпеки [57]. У цьому контексті воєнну дипломатію використовують для забезпечення союзницьких зобов'язань, розвитку взаємодії між країнами-партнерами і стримування загроз.

Оборонно-політичний підхід наголошує на воєнній дипломатії як механізмові формування оборонних політик і військових союзів безпеки [76]. За допомогою воєнної дипломатії держави досягають домовленостей про спільну оборону, розміщення військових баз чи спільні військові операції. Воєнна дипломатія в цьому контексті пов'язана з оборонними пактами, військовими союзами (наприклад НАТО) та двосторонніми домовленостями в галузі оборони.

В українській літературі воєнна дипломатія розглядається як комплекс заходів, прийомів та методів спрямованих на реалізацію зовнішньополітичних інтересів держави у сфері політики безпеки та оборони, реалізація яких заснована на використанні переговорів та інших дипломатичних інструментів, спрямована на врегулювання та вирішення конфліктів, стримуванні та пом'якшенні військових дій, пошуку альянсів або підтримки з боку інших країн чи міжнародних організацій, пошуку засобів та способів для вирішення збройного конфлікту дипломатичним шляхом [16].

У наукових джерелах воєнна дипломатія описується також як сукупність прийомів і методів досягнення воєнно-політичних цілей держави. Вона є інструментом, що об'єднує військові ресурси з класичною дипломатією для реалізації зовнішньої політики у період збройного протистояння або високої воєнної загрози. Головною метою воєнної дипломатії є мирне врегулювання

конфлікту на прийнятних для держави умовах та зміцнення її національної безпеки. Але якщо не вдається мирно вирішити конфлікт, то мета воєнної дипломатії полягає у тому, щоб отримати зброю тут і зараз, а згодом – досягти вигідного миру та закласти стійку систему гарантій, яка унеможливить повторення агресії. Для цього держава комбінує військову силу й дипломатичні інструменти, доводячи партнерам ефективність на полі бою й переконливість за переговорним столом.

Основні цілі воєнної дипломатії:

- постійна робота з союзниками щодо зброї, фінансів, санкцій і технологій. Наприклад, у виступі секретаря РНБО (серпень, 2024 р.) ключовим завданням названо «подальшу мобілізацію міжнародної підтримки у наданні зброї Україні» та посилення санкційного тиску [7] ;
- формування правових рамок (безпекові угоди, трибунали, компенсації) і делегітимація агресора;
- забезпечення сприятливого балансу сил і підготовка переговорної рамки для стабільного миру;
- підтримка власної коаліції та підриг ворожих наративів.

Воєнна дипломатія є сукупністю політичних, правових і військових дій держави у період збройного конфлікту, спрямованих на досягнення воєнно-політичних цілей: мобілізацію союзників, забезпечення озброєння, ведення переговорів про мир чи коаліційні дії, інформаційний вплив тощо.

Цей термін часто ототожнюється з терміном «військова дипломатія», однак, на нашу думку, вони різняться між собою (Табл. 1). Військова дипломатія є професійним інструментом збройних сил у мирний час, тоді як воєнна дипломатія – це ширший державний механізм, який працює під тиском збройного конфлікту й охоплює не лише військові, а й політико-правові, економічні та гуманітарні важелі.

Таблиця 1.

Порівняльний аналіз військової і воєнної дипломатії*

Критерії	Військова дипломатія	Воєнна дипломатія
Контекст	Переважно мирний або період «холодного миру», довгострокове партнерство	Активна фаза війни чи високий ризик її ескалації
Суб'єкти	Міноборони, Генштаб, військові аташе, навчальні центри	Вище політичне керівництво держави, МЗС, Міноборони, спеціальні воєнно-дипломатичні групи
Інструменти	Візити та навчання, обміни кадрами, спільні навчання, виставки озброєнь, підтримка експорту ОПК	Кураторство союзницьких форматів («Рамштайн»), переговори про гарантії безпеки, укладання угод про постачання зброї, гуманітарні коридори, мирні конференції
Мета	Нарощування довіри, запобігання конфліктам, «м'яка сила» Збройних сил	Досягнення переможного (або прийнятного) результату у війні, зміна балансу сил, легітимація власних дій
Правова основа	Віденська конвенція 1961 р., двосторонні угоди про військових аташе, програми SSR	Міжнародне гуманітарне право, резолюції РБ ООН, тимчасові безпекові угоди, угоди про припинення вогню

*Складено автором за: [11; 33; 46; 76].

Основні форми воєнної дипломатії:

1) двостороння дипломатія, яка включає безпекові угоди або пакти держав-донорів із країною, що воює. Прикладом є десятирічна угода Україна–Німеччина, яка закріпила мінімум €7 млрд військової допомоги на 2024 р. і передбачає спільне планування оборонних потреб [70];

2) багатостороння (мультилатеральна) дипломатія, яка включає постійні контактні групи чи альянси. Прикладом є Ukraine Defence Contact Group («Рамштайн»), який об'єднує понад 50 країн [35];

3) коаліційна (мінілатеральна) дипломатія, яка включає тимчасові тематичні об'єднання (F-16, ППО, боєприпаси). Наприклад, «танкова коаліція» або «коаліція винищувачів» [100];

4) публічно-гуманітарна дипломатія, яка включає ініціативи, що поєднують безпекові меседжі з гуманітарною метою. Наприклад, програма «Grain from Ukraine» забезпечила зерном понад 10 країн Африки, водночас розширивши коло прихильників Києва у Глобальному Півдні [68];

5) експертна дипломатія, яка включає неформальні діалоги аналітичних центрів і ветеранських асоціацій, які готують підґрунтя для офіційних рішень [35].

Воєнна дипломатія використовує різноманітні методи реалізації, які передбачають укладання договорів, спільне виробництво боєприпасів, спільні навчання військових, гуманітарну медичну допомогу тощо (Табл. 2).

Таблиця 2.

Методи реалізації воєнної дипломатії*

Метод реалізації	Суть методу
Переговірний-договірний	Укладання рамкових пактів і протоколів про постачання зброї.
Мобілізаційний	Координація ресурсів союзників (наприклад, у форматі «Рамштайн»).
Оборонно-промислова кооперація	Спільне виробництво озброєння. Наприклад, 155-мм боєприпасів Rheinmetall-Ukroboronprom (потужність -- 100 000+ снарядів на рік).
Навчально-тренувальний	Спільні курси пілотів, інженерів і операторів озброєнь у межах F-16 та інших коаліцій, що формують однорідність стандартів і сумісність техніки.
Гуманітарно-інформаційний	Поєднання постачання продовольства чи медицини з інформаційними кампаніями, які підвищують легітимність партнерської коаліції (наприклад, «Grain from Ukraine»).
Правовий	Використання міжнародного гуманітарного права та спеціальних трибуналів для делегітимації агресора (наприклад, Трибунал для путіна)

*Складено автором за: [11; 33; 46; 76].

Воєнна дипломатія використовує різноманітні засоби: військові аташе та групи зв'язку, які збирають інформацію і підтримують оборонні переговори; спільні навчання для підвищення взаємосумісності й демонстрація сили; пакет військової допомоги, який включає передачу озброєнь, боєприпасів, техніки; оборонні спільні підприємства для локалізації виробництва задля швидких поставок озброєння; гуманітарні коридори для зниження ескалації, посилення міжнародної підтримки і посилення міжнародної підтримки; міжнародно-правові механізми - Позови, трибунали, спеціальні тристоронні групи.

Отже, воєнна дипломатія формується як інтегральний державний механізм, що поєднує військові ресурси та класичні дипломатичні інструменти для досягнення воєнно-політичних цілей у період активного чи потенційного збройного протистояння. На відміну від військової дипломатії, зосередженої переважно на мирному професійному спілкуванні збройних сил, воєнна дипломатія охоплює ширший спектр політичних, правових, економічних і гуманітарних важелів, працюючи під високим рівнем ризику та часового тиску. Її ключові завдання – мобілізувати зовнішні ресурси, сформувати вигідний баланс сил, забезпечити правову та інформаційну підтримку дій держави і, зрештою, створити умови для справедливого й сталого миру.

1.2. Стан досліджуваності проблеми в сучасній науковій літературі

Воєнна дипломатія є елементом зовнішньої політики держави, який забезпечує реалізацію стратегічних інтересів через військово-дипломатичну співпрацю. Ця тема є предметом досліджень багатьох учених, як зарубіжних, так і українських.

Серед відомих дослідників воєнної дипломатії можна виділити Еріка Пайтінку (Erik Patinka), який у своїй праці «Military Diplomacy and Its Present Functions» досліджує основні функції воєнної дипломатії, такі як збирання та аналіз інформації про збройні сили інших держав, діяльність військових організацій і миротворчих місій. Його дослідження показують як воєнна дипломатія сприяє міжнародній стабільності та безпеці.

Ще одним автором, який досліджує воєнну дипломатію, є К. А. Мутхана (KA Muthanna), який у статті «Military Diplomacy» аналізує значення воєнної дипломатії як складової оборонної політики держави. Він наголошує, що воєнна дипломатія є інструментом врегулювання конфліктів та створення альянсів на стратегічному рівні.

Важливий внесок у вивчення воєнної дипломатії зробили також А. Котті та А. Форстер (A. Cottey, A. Forster), які у своїй монографії «Reshaping Defense Diplomacy: New Roles for Military Cooperation and Assistance» досліджують нові функції військової і воєнної дипломатії, пов'язані із взаємодією держави у миротворчих місіях та військових навчаннях.

Серед відомих дослідників воєнної дипломатії можна виділити Горана Свістека (Göran Swistek), який у своїй праці «The Nexus Between Public Diplomacy and Military Diplomacy in Foreign Affairs and Defence Policy» досліджує взаємозв'язок між воєнною та публічною дипломатією. Він зазначає, що сучасна дипломатія вийшла за межі традиційної ролі військових та стала ключовим інструментом забезпечення міжнародної стабільності, через обмін повідомленнями, військове співробітництво та військові миротворчі місії. Автор стверджує, що воєнна дипломатія зараз функціонує як

елемент комплексного підходу до безпеки, допомагаючи формувати стратегічні партнерства між державами.

Багато науковців ототожнюють воєнну і військову дипломатію. Наприклад, Ратна Кешарі Махарджан (Ratna Keshari Maharjan), у статті «Leveraging Military Diplomacy in Nepal's Foreign Policy» аналізує використання військової (в т. ч. воєнної) дипломатії для досягнення зовнішньополітичних цілей. Він наголошує, що після Другої світової війни дипломатія трансформувалася в інструмент зміцнення міжнародних зв'язків, запобігання конфліктам та підтримці миротворців ООН. Його дослідження підкреслює, що військова дипломатія намагається розвивати міжнародну співпрацю через двосторонні угоди, військове навчання та обмін оборонними технологіями.

Серед відомих дослідників, які вважають воєнну і військову дипломатію синонімами можна виділити Гіранью Лала Ламсала (Hiranya Lal Lamsal), який у своїй праці «Ефективність військової дипломатії до націоналізму, національної безпеки та єдності» проводить дослідження військової дипломатії для зміцнення національної безпеки та єдності. Автор підкреслює, що дипломатія є інструментом зовнішньої політики, що забезпечує міжнародну співпрацю через оборонні угоди, участь у миротворчих військових місіях та військове навчання. Він наголошує, що ефективне використання престижу військової дипломатії сприяє формуванню національної ідентичності та підвищенню статусу держави на міжнародній арені.

В українському контексті значну увагу приділяють військовій дипломатії, а не воєнній. Українські науковці досліджують взаємодію Збройних Сил України з міжнародними партнерами, зокрема через миротворчі операції ООН та співпрацю з НАТО. Аналізуючи військову дипломатію України, дослідники звертають увагу на важливість військових аташе, які змінюють ключову роль у налагодженні співпраці з партнерами та залученні міжнародної військової допомоги.

Серед українських науковців, які досліджують військову дипломатію, можна виокремити Надзвичайного і Повноважного посла України в Японії Сергія Корсунського, який у своїй праці «Дипломатія безпеки: Україна у світі, що змінюється» аналізує роль військової дипломатії у формуванні національної безпеки України. Автор розглядає співпрацю України з НАТО, ЄС та ООН у сфері військової дипломатії, підкреслюючи значення міжнародних військових навчань, оборонних партнерств та розширення дипломатичних місій Збройних сил України за кордоном. Він зазначає, що військова дипломатія України виконує ключову роль у зміцненні обороноздатності та політичного впливу держави на міжнародній арені.

Ще одним із українських дослідників є Олександр Воронченко, який у своїх статтях аналізує військово-дипломатичні відносини України в контексті збройної агресії Росії. Він досліджує, як воєнна дипломатія використовується для залучення міжнародної підтримки, дипломатичного тиску та сприяння військово-технічному співробітництву із західними партнерами.

Досить активно почалося дослідження воєнної дипломатії України після широкомасштабного вторгнення Росії в Україну. Ці дослідження проводяться як іноземними так і українськими науковцями. Наприклад, Ірина Лихова у своїй роботі «Воєнна дипломатія як складова зовнішньої політики України» досліджує історичний розвиток воєнної дипломатії України та її вплив на міжнародну безпеку. Авторка наголошує на ролі українських військових аташе у забезпеченні оборонних домовленостей та підтримці стратегічних партнерств з європейськими державами.

Жакун М. Ю. у своїй статті «Теоретико-правовий вимір воєнної дипломатії у контексті мирного вирішення міжнародних спорів» пропонує дефініцію «воєнної дипломатії», окреслює її мету, суб'єктів та інструменти (мирні конференції, консультативні формати). Авторка розмежовує дипломатичні й судові механізми врегулювання спорів і показує, як військові важелі можуть слугувати мирному порядку.

Драб Л. і Жаковська М. (Drab L., Żakowska M.) у статті «Defence Diplomacy in the War in Ukraine – Cooperation and Challenges» на прикладі «Рамштайнської» контактної групи аналізує, як оборонна дипломатія Заходу й Києва еволюціонувала від екстреного постачання до довгострокової військової освіти, обміну розвідданими й законотворчих реформ.

Німецький науковець Фішер С. (Fischer S.) у статті «Diplomacy in the Context of the Russian Invasion of Ukraine» показує динаміку «воєнної дипломатії»: від спроб прямих переговорів у 2022 р. до стратегії міжнародної ізоляції РФ і мобілізації Global South на користь України. Дає рекомендації Берліну щодо поєднання військової допомоги й дипломатичного тиску.

Голдвейк Б. (Goldewijk B. K.) у статті «War Diplomacy in Ukraine: Causes and Endings of Russia's Military Invasions» порівнює «воєнну дипломатію» Києва у 2014-му та 2022-25 рр., показує, як змінилась конфігурація міжнародних гарантій, і пропонує сценарії «exit diplomacy» (перемога, перемир'я, угоди безпеки).

Таким чином, наукові дослідження воєнної дипломатії охоплюють широкий спектр питань, починаючи з теоретичних основ і завершуючи аналізом конкретних кейсів міжнародної співпраці. Воєнна дипломатія продовжує розвиватися як ефективний інструмент міжнародної політики, а її дослідження допомагають вдосконалити механізми взаємодії між державами у військовій сфері в період війни.

1.2 Основні методи дослідження військової дипломатії

Воєнна дипломатія є складним феноменом міжнародних відносин, що поєднує військові та дипломатичні інструменти для досягнення стратегічних цілей держави. Дане дослідження потребує комплексного підходу, що передбачає застосування як загальнонаукових, так і спеціальних методів. Метод – це сукупність операцій та прийомів, за допомогою яких здійснюється певна конкретна практична і теоретична діяльність [50], а також це комплекс різних прийомів, які використовуються в конкретній науці і дають змогу всебічно пізнати її предмет [22].

До загальнонаукових методів належать аналіз і синтез, які використовують для систематизації знань про воєнну дипломатію. Аналіз – це метод пізнання, який дає змогу поділити предмети дослідження на складові частини [25]. Синтез, навпаки, припускає з'єднання окремих частин чи рис предмета в єдине ціле. Аналіз і синтез взаємопов'язані і являють собою єдність протилежностей. Метод аналізу дозволяє розділити військово-дипломатичні процеси на окремі компоненти, наприклад, дипломатичні переговори, військові альянси чи миротворчі місії, а метод синтезу об'єднує отримані дані для формування загального прояву тенденцій у воєнній дипломатії.

Метод вивчення документів є одним із підходів у дослідженні воєнної дипломатії. Він спрямований на виявлення фактів, закономірностей і змістів, що містяться в документах, і є інструментом для вивчення вже існуючої інформації [49]. Оскільки дослідження неможливо проводити без попереднього збору інформації, то першим з методів був використаний метод вивчення документів, який допоміг зібрати інформацію про нормативно-правову базу, яка стосується воєнної дипломатії України. Він дозволяє аналізувати міжнародні угоди в сфері безпеки, оборонні доктрини і стратегії, дипломатичні комюніке, резолюції міжнародних організацій (ООН, НАТО, ОБСЄ), а також офіційні документи урядів і військових відомств.

Використання цього методу сприяє розкриттю правових і політичних аспектів воєнної дипломатії України, а також дозволяє простежити її еволюцію.

Метод спостереження передбачає безпосереднє відстеження динаміки міжнародних відносин у сфері воєнної дипломатії. Спостереження як метод дослідження передбачає суб'єктивну фіксацію реальності. Цей метод забезпечує систематичне, цілеспрямоване і безпосереднє сприйняття об'єкта або явища для отримання інформації про його характеристики, динаміку та взаємозв'язки [50]. Метод спостереження передбачає, що дослідник не втручається в хід процесів, які вивчає, а лише спостерігає за їх природним розвитком. Це дозволяє отримати більш об'єктивні дані. Наприклад, дослідник може аналізувати офіційні заяви лідерів держав, дипломатичні візити високопосадовців, зустрічі на рівні міністрів оборони, що дає можливість оцінити реальні наміри та пріоритети країн у сфері безпеки.

Майданчиками для спостереження можуть бути: саміти НАТО, засідання «Рамштайну», сесії Генасамблеї ООН; прибуття делегацій США, Японії, Польщі та ін. країн до Києва; спільні військові навчання Rapid Trident і Sea Breeze тощо. У неофіційного спостерігача є можливість проаналізувати поведінку високопосадовчих осіб під час різноманітних зустрічей, військовослужбовців під час навчань, поспостерігати за невербальною комунікацією. Саме ці дрібниці часто сигналізують про зміни у військово-політичних альянсах та глибину партнерства України.

Порівняння – це процес встановлення подібності або відмінностей предметів та явищ дійсності, а також знаходження загального, притаманного двом або кільком об'єктам [25]. Цей метод дає можливість зробити висновок про схожість та відмінності у військово-дипломатичних підходах різних держав або міжнародних організацій. Наприклад, порівняння військово-дипломатичних стратегій НАТО та ОДКБ дає можливість оцінити їх принципи діяльності, рівень взаємодії з партнерами та механізмами колективної безпеки. За допомогою цього методу в роботі порівнюється співробітництво України у військово-технічній сфері з різними державами світу, а також рівень допомоги

країн світу у протистоянні збройній агресії Росії. Цей метод був використаний для порівняння понять «військова» і «воєнна» дипломатія і виокремлення відмінних рис між ними.

Метод кейс-стаді (case study) або дослідження конкретного випадку – це метод дослідження, який дозволяє найбільш повно і глибоко вивчити будь-який об'єкт, процес або явище в реальному життєвому середовищі [5]. Цей метод передбачає детальне вивчення конкретних випадків або подій для аналізу їхнього впливу на міжнародні відносини. Наприклад, дослідження миротворчих операцій ООН у Косові, для глибшого розуміння можливості використання миротворчості при врегулюванні російсько-української війни. Дослідження військової допомоги Україні з боку інших держав для розуміння необхідності такої допомоги у майбутньому. Дослідження підписаних безпекових угод для розуміння гарантій безпеки для України.

Моделювання використовується для створення віртуальних сценаріїв та аналізу різних напрямів воєнної дипломатії [13]. Наприклад, моделювання можливої ескалації конфлікту в певному регіоні може допомогти застосувати ймовірні військово-дипломатичні відповіді міжнародних організацій та ключових держав. Також за допомогою цього методу можна оцінити наслідки розширення військових альянсів або вплив нових стратегічних партнерств на глобальну безпеку. Цей метод дозволяє прогнозувати можливі сценарії застосування воєнної дипломатії для врегулювання російсько-української війни.

Для аналізу сильних та слабких сторін воєнної дипломатії можна використати аналітичний метод SWOT-аналіз. Цей метод дозволить визначити ключові можливості для досягнення бажаних результатів і оцінити потенційні загрози та виклики, які можуть перешкодити даному зовнішньополітичному рішенню [65]. SWOT-аналіз може бути методом для оцінки сильних і слабких сторін воєнної дипломатії конкретної країни чи міжнародної організації.

За допомогою цього підходу можна знайти деякі можливості для зміцнення військово-дипломатичного співробітництва, а також загрози, які

можуть перешкодити реалізації стратегічних цілей. Наприклад, SWOT-аналіз військово-дипломатичних ініціатив ЄС може показати, які виклики стоять перед Спільною політикою безпеки і оборони ЄС та які можливості можуть бути використані для її зміцнення. За допомогою цього методу в бакалаврській роботі зроблено аналіз слабких і сильних сторін воєнної дипломатії України в умовах російсько-української війни, а також виокремлено можливості і виклики для неї.

Отже, ефективне дослідження воєнної дипломатії потребує поєднання загальнонаукових і спеціалізованих методів, кожен із яких розкриває різні аспекти цього багатовимірного явища: аналіз і синтез допомагають систематизувати знання й вибудувати цілісне уявлення про військово-дипломатичні процеси; вивчення документів надає правовий і політичний вимір; спостереження фіксує актуальну динаміку міжнародних взаємодій; порівняння виявляє спільні та відмінні риси моделей безпеки різних акторів; case study заглиблює у конкретні випадки й верифікує теоретичні висновки; SWOT-аналіз окреслює внутрішній потенціал і зовнішні виклики. Разом ці методи формують цілісну дослідницьку матрицю, що дає змогу не лише глибоко осмислити сучасну воєнну дипломатію, а й виробити практичні рекомендації для підвищення обороноздатності та посилення міжнародної позиції України.

РОЗДІЛ II. ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ

2.1. Еволюція воєнної дипломатії України

З моменту здобуття незалежності й до 2014 р. Україна розвивала військову дипломатію, яка була спрямована на: юридичне закріплення зовнішні гарантії безпеки після відмови від ядерної зброї; інтеграцію у євроатлантичну систему колективної безпеки; підвищення власної спроможності та міжнародний престиж через миротворчі місії, оборонні коаліції й експорт озброєнь. А з 2014 по даний час Україна розвиває воєнну дипломатію, оскільки перебуває у стані війни з Росією.

Військова дипломатія України пройшла кілька ключових етапів розвитку, кожен із яких мав свої особливості та визначальні риси (Табл. 3). Протягом 1991–1994 рр. формувалася нормативно-правова база, яка визначала національну безпеку України. Найважливішим документом був Будапештський меморандум. Його 5 грудня 1994 р. підписали Україна, США, Велика Британія й Росія. Вони обіцяли «поважати незалежність і територіальну цілісність», «утримуватись від сили чи економічного тиску» й «консультуватися у разі загрози» [23]. За відмову від ~1 900 стратегічних боєзарядів Київ також отримав понад \$300 млн через програму CTR («Нанн–Лугар») на демонтаж і транспортування озброєнь [64].

Підписання Будапештського меморандуму забезпечило Україні міжнародне визнання без'ядерного статусу, доступ до західної фінансово-технічної допомоги, «політичний місток» до НАТО й ЄС. Однак, цей документ був політичний, а не юридично обов'язковий. Він не містив механізму автоматичної військової допомоги, а консультаційна стаття VI виявилася неефективною після анексії Криму 2014 р. [55].

Хоча України наполегливо прагнули отримати надійні та юридично обов'язкові гарантії безпеки від Сполучених Штатів Америки, вони,

побоюючись брати на себе будь-які нові зобов'язання щодо безпеки, не бажали їх надавати. Зрештою, переговорники знайшли політично прийнятний компроміс, розробивши гарантії, які підтвердили зобов'язання поважати територіальну цілісність України та недоторканність її кордонів, а також утримуватися від застосування або погрози військовою силою, що вже містяться в Статуті ООН та Гельсінкському Заключному акті Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

Таблиця 3.

Основні етапи розвитку військової дипломатії *

Часові межі	Назва етапу	Основні риси
1991–1994 рр.	Формування нормативно-правової бази	Прийняття основоположних законів, що регулюють військову політику та міжнародну діяльність. Визначення посад військово-дипломатичної діяльності та зовнішньополітичного курсу. Початок переговорів щодо без'ядерного статусу та гарантій безпеки.
1994–1997 рр.	Налагодження співробітництва з міжнародними організаціями	Приєднання до міжнародного договору з безпеки. Встановлення перших військових контактів з ООН. Участь у миротворчих операціях під егідою ООН.
1997-2008 рр.	Розвиток відносин із НАТО та програма партнерства	Приєднання до програми «Партнерство заради світу» Участь у спільних військових навчаннях з НАТО. Відкриття Представництва України при НАТО . Підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО . Активізація співпраці в рамках плану дій Україна-НАТО
2008-2014 рр.	Розширення міжнародної військової співпраці	Участь у спільних миротворчих операціях з міжнародними партнерами. Активне залучення до антипіратських місій та операцій у різних регіонах. Підписання низки військових угод з ЄС та іншими партнерами.

*Складено автором

Після підписання Будапештський меморандум міг би стати основою для стратегічного партнерства між США та Україною та широкої оборонної співпраці. Однак з різних причин з обох сторін обіцянка меморандуму залишилася невиконаною. Сполучені Штати не змогли знайти місця для

України у своїй загальній стратегії, а Україна, на жаль, не змогла належним чином реформувати свої політичні та оборонні інституції.

Одразу після підписання меморандуму 8 лютого 1994 р. Україна стала першою державою СНД, що приєдналася до програми «Партнерство заради миру» (PARP). Це відкрило двері до спільних штабних курсів і планувальних процедур Альянсу. Участь у цій програмі не гарантувала членства в НАТО, але фактично перетворила Україну з пост-радянського спадкоємця на активного учасника євроатлантичної безпеки.

Завдяки PARP ЗСУ до 2014 р. уже володіли ключовими процедурами НАТО (STANAG-процедури, планування O-PLAN). Trust-fund-проекти усунули небезпечні склади боєприпасів і застарілі ПЗРК, зменшивши ризик вибухів та «сірої» торгівлі зброєю [102]. Випускники навчальних курсів в межах PARP очолили штаби та навчальні центри після 2014 р., прискоривши перехід на західні доктрини. Участь у «Партнерстві заради миру» стала аргументом для майбутнього статусу «партнера з розширеними можливостями» (Enhanced Opportunities Partner, 2020) [79] та зняла бар'єри для масштабних військових грантів після 2022 р. «Партнерство заради миру» надало платформу для реформ, тренування та демілітаризації, без яких швидке розгортання західної допомоги після 2014 р. було б неможливим.

Протягом 1994–1997 рр. відбувалося налагодження співробітництва з міжнародними організаціями, зокрема з ООН, НАТО, Радою Європи, ОБСЄ. Після підписання «Партнерства заради миру» Київ отримав політичне «зелене світло» на практичну співпрацю з НАТО і доступ до спільних штабних навчань та трастових фондів. У 1995-му Україна стала членом Ради Європи, позиціонуючи себе як демократична миролюбива держава, а не «проблема» безпеки. Центральним інструментом військової дипломатії стали миротворчі операції ООН у Європі й Африці, що дали Україні реальний досвід, репутацію й налагодження контактів (Табл. 4).

Вже до кінця 1997 р. Україна мала контингент або спостерігачів у п'яти діючих операціях. Загалом з 1992 р. у миротворчості взяли участь $\approx 45\,000$

українських військових, і перший великий стрибок припав саме на 1994-1997 рр. [111].

Таблиця 4.

Участь України у миротворчих місіях 1994-1997 рр.*

Місія/рік	Український склад	Що робили
UNPROFOR / UNCRO , Хорватія та Боснія (1992–03.1995)	240-й окремий батальйон (≈400 військових); епізодична група 79 бійців у анклаві Жепа (1995)	Охорона аеропорту Сараєво, ескорти конвоїв, захист цивільних у Жепі
IFOR (12.1995-12.1996), перша натівська операція з мандатом Радбезу ООН	Той самий 240-й батальйон інтегровано у багатонац. дивізію Joint Endeavour	Контроль над виконанням Дейтонських угод, патрулювання «межі зіткнення»
UNTAES , Східна Славонія (01.1996-01.1998)	Дві ескадрильї бойових гелікоптерів Мі-24 (≈160 осіб)	Повітряна підтримка демілітаризації та поліцейських патрулів, медична евакуація
UNAVEM III , Ангола (02.1995-06.1997)	4 солдати та 5 військових спостерігачів	Моніторинг припинення вогню і роззброєння UNITA

*Складено автором за: [111].

Участь України у миротворчих місіях мала важливе значення для розвитку військової, а згодом воєнної, дипломатії:

- формувала військовий професіоналізм. Участь українських військових у складі комбінованих штабів IFOR сформували кадри, які після 2014 р. очолили центри підготовки за стандартами НАТО;
- накопичувала дипломатичний капітал. Участь у складних місіях із «розширеним мандатом» (UNTAES) підвищила довіру партнерів і полегшила обрання України до миротворчих комітетів Ген-Асамблеї ООН;
- виступила полігоном для випробовування української техніки. Експлуатація Мі-24 у Хорватії та БТР-70 у Боснії дала зворотний зв'язок конструкторським бюро та довела надійність української техніки потенційним імпортерам;
- забезпечила політичну ідентичність. Миротворчі внески, разом із вступом до «Програми з розширеними можливостями» і Ради Європи, закріпили образ України як «донора безпеки», відкривши шлях до глибших

кооперативних форматів – від трастових фондів НАТО до майбутнього статусу партнера з розширеними можливостями.

Україна використала миротворчі місії як швидкий спосіб налагодити робочі зв'язки з ООН, НАТО та ЄС і, водночас, навчити військо сучасним стандартам. Ця «дипломатія через шолом Блакитного берета» стала одним із небагатьох інструментів, де Україна могла одразу пропонувати внесок, а не просити допомоги, і саме тому згодом союзники так охоче розгортали підтримку вже для самої України.

Протягом 1997-2008 рр. Україна переходила від «Партнера заради миру» до кандидата на членство в НАТО. У 1997 р. була підписана Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО, яка започаткувала співпрацю України з Альянсом, сприяла створенню спільних програм і політичного діалогу у сфері безпеки. Хартією було закріплено механізм Комісії Україна-НАТО (КУН). 10 жовтня 1997 р. відбулося перше засідання КУН у Брюсселі. Також було відкрито Постійне представництво України при НАТО. З 1997 р. починається серія щорічних морських навчань Sea Breeze-97 у Чорному морі. Sea Breeze стає головним полігоном для відпрацювання процедур НАТО на морі.

У квітні 1999 р. було відкрито Офіс зв'язку НАТО в Києві, завданням якого стає дорадча допомога у реформі оборони та використання програм «Партнерство заради миру». На Празькому саміті 2002 р. ухвалено План дій НАТО-Україна, який уперше фіксує цілі реформ у політичній, військовій, економічній та інформаційній сферах і прив'язує їх до спільного річного моніторингу [86].

Найважливіше значення для безпеки України мав Бухарестський саміт 2008 р. [89]. У відповідь на прагнення України щодо членства в НАТО, союзники на Бухарестському саміті погодилися, що Україна стане членом НАТО. Вони також погодилися, що наступним кроком України на шляху до членства є План дій щодо членства (ПДЧ) – програма НАТО щодо політичних, економічних, оборонних, ресурсних, безпекових та правових реформ для

країн-кандидатів. Хоча ПДЧ Україна не отримала через опір низки союзників, політичний сигнал про майбутнє членство зафіксовано у найвищому документі Альянсу. Україна зберігала курс на реформу сил безпеки.

Хартія-97 і Комісія Україна-НАТО забезпечили регулярний діалог «29 + 1». План дій-2002 та Інтенсифікований діалог з НАТО спрямували сектор оборони України на STANAG-процедури. Серії Sea Breeze та Rapid Trident виробили спільні тактики C4ISR і CASEVAC, а ЗСУ отримали досвід комбінованого штабу до початку війни 2014 р. Декларація Бухареста-2008 вперше формально зафіксувала перспективу членства, на яку Київ спирався у перемовинах про зброю та санкції вже після 2014 р. Ці механізми співпраці протягом 1997-2008 рр. заклали фундамент для швидкого розгортання підтримки союзників у 2014 р.

Протягом 2008-2014 рр. Україна нарощувала міжнародну військову співпрацю без формального членства в альянсах. Вона поставила миротворчість і антипіратські місії на службу власній воєнній дипломатії, здобула технічний досвід, розширила мережу союзників і підготувала юридичні рамки, які після 2014 р. перетворилися на швидкі канали озброєння та тренувань. Наприклад, до 185 українських військових (інженерна, EOD-рота, військова поліція) брали участь у миротворчій місії KFOR у Косово протягом 2009-2014 рр. [106]. Україна брала участь у миротворчих місіях африканських країн, зокрема, ДР Конго, Ліберії. До 2014 р. під UN-прапором служило понад 34 тис. українців, вони стали візитівкою України й джерелом тактичного досвіду для армійської авіації.

Україна також брала участь у морських антипіратських та контртерористичних операціях: NATO Operation Active Endeavour (Середземне море), NATO Operation Ocean Shield (Аденська затока) і EU NAVFOR ATALANTA. Ці місії дали фрегаті «Сагайдачний» досвід далекого походу, дозаправок у морі та управління гелікоптером у високій температурі, стало досить важливим для майбутніх операцій в Чорному морі.

Рамкова угода Україна-ЄС про участь у операціях кризового менеджменту (Framework Participation Agreement, FPA) відкрила шлях до участі в місіях EUFOR/ATALANTA та спільних навчань CSDP. Участь у CSDP-місіях зробили Україну частиною європейської системи кризового менеджменту ще до асоціації 2014 р [53]..

З 2014 р. після окупації частини території України починається активний розвиток воєнної дипломатії України. Наша держава змушена була переорієнтуватися на активну співпрацю з НАТО, посилити військово-дипломатичних відносин із країнами Заходу та отримати міжнародну військову допомогу. Воєнна доктрина України (2015 р.) офіційно визначила Росію як головну загрозу безпеці України та передбачала євроатлантичну інтеграцію.

Стратегія національної безпеки України (2015 р., оновлена в 2020 р.) підтвердила стратегічний курс на вступ до НАТО та розширення військового співробітництва із західними партнерами. Закон України «Про національну безпеку України» (2018 р.) визначив нові принципи військово-дипломатичної діяльності, співпраці з міжнародними партнерами та реформування сектору безпеки за стандартами НАТО.

Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України (2016 р.) містила заходи з адаптації військових структур до стандартів Альянсу та розширення міжнародної підтримки. Меморандуми та угоди про військову допомогу США, Великобританії, Канаді, Литві та іншими країнами (2014–2021 рр.) передбачали надання Україні річної та нелітньої військової допомоги, проведення навчальної програми для ЗСУ.

З 2022 року й донині військова дипломатія України характеризується активною дипломатичною боротьбою за військову підтримку у війні проти Росії, підписанням угод про постачання озброєння, військовими поточними програмами з партнерами та прагненням України до інтеграції в євроатлантичні структури безпеки.

Закон України про затвердження «Стратегії воєнної безпеки України» (2022 р.) визначив нову модель всеохоплюючої оборони та ролі міжнародних партнерів у військовій підтримці України. Програма ленд-лізу США для України (2022 р.) стала історичним рішенням про масштабне постачання озброєння та військового обладнання.

Рамкові угоди про безпекову співпрацю з Великою Британією, Польщею, країнами Балтії (2022–2023 рр.) визначили механізми постачання зброї, навчання українських військових та підтримку обороноздатності. Документи щодо міжнародних військових місій для ЗСУ («Interflex», «EUMAM Ukraine» тощо, 2022–2023 рр.) розпочали масштабну підготовку українських військових у країнах НАТО. Вступ України до «Рамштайнського формату» (2022 р.) створив платформу для координації військової допомоги понад 50 країн світу. Українсько-європейська декларація безпеки (2023 р.) закріпила механізми військової підтримки України з боку довгострокової перспективи ЄС.

Таким чином, воєнна дипломатія України пройшла шлях від пасивного пошуку гарантій до активного формування коаліцій і стандартів колективної оборони. Кожен етап – від миротворчих місій 1990-х до сучасної мережі безпекових угод – послідовно нарощував кадровий, технологічний і політичний капітал, без якого сьогоднішня міжнародна підтримка у протистоянні російській агресії була б неможливою. Поточна фаза характеризується не лише отриманням допомоги, а й здатністю України впливати на архітектуру європейської й трансатлантичної безпеки, що робить її повноправним суб'єктом сучасної воєнної дипломатії.

2.2. Вплив російської агресії на розвиток воєнної дипломатії України

Російська агресія проти України розгортається у дві фази: «гібридну» (2014-2021 рр.) і «конвенційну» (від 24 лютого 2022 р. по теперішній час). У березні 2014 р. Москва силою захопила Крим, організувавши «референдум» під дулами автоматів і швидко включивши півострів до свого правового поля [98]. Майже одночасно вона розпочала операцію на Донбасі, створивши маріонеткові псевдореспубліки й ввівши регулярні підрозділи без розпізнавальних знаків. Кульмінацією початкового етапу стали оточення Іловайська (серпень 2014) та Дебальцеве (січень-лютий 2015), після чого сторони підписали «Мінськ-2» (12 лютого 2015 р.) [99].

У 2017 р. поле бою змістилося в кіберпростір: масштабна атака NotPetya 27 червня паралізувала державні й приватні системи, засвідчивши, що інформаційна та кіберскладові є невід'ємною частиною російської стратегії [45]. За рік, 25 листопада 2018-го, Росія вперше відкрито застосувала зброю проти українських військових у відкритому морі, захопивши три кораблі ВМС у Керченській протоці [101]. Протягом 2021 р. біля українського кордону накопичилися понад 100 тисяч російських військових, що сигналізувало перехід від «гібридної» до конвенційної загрози [107].

24 лютого 2022 р. Москва перейшла до відкритого, багатоосового вторгнення: удари крилатими ракетами й бронетанкові колони рушили з півночі, сходу та півдня. Десятки українців, як цивільних осіб, так і військовослужбовців, загинули в перший повний день боїв. У відеозверненні Зеленський заявив, що 137 «героїв», включаючи 10 військових офіцерів, загинули, а 316 людей отримали поранення. Серед загиблих – усі прикордонники на острові Зміїний в Одеській області, який був захоплений росіянами [90].

На відміну від 2014 р., коли участь російських військ заперечували, Кремль тепер прямо декларував мету «демілітаризації й денацифікації»

України. Масштаб і публічність агресії кардинально змінили її характер: з операцій обмеженого проникнення до спроби зламати українську державність. Уже навесні світ дізнався про воєнні злочини в Бучі, а 20 травня 2022 р. після 86-денної облоги впав Маріуполь [109].

У липні 2022-го під егідою ООН стартувала Чорноморська зернова ініціатива, але 17 липня 2023 р. Росія вийшла з угоди, одразу ж почавши ракетні удари по портах Одеси [92]. 8 жовтня 2022-го вибух на Кримському (Керченському) мосту вразив ключову логістичну артерію окупантів, а вже 11 листопада 2022 р. ЗСУ звільнили Херсон – перший обласний центр, захоплений Росією після початку повномасштабної війни [83]. 2023 р. ознаменувався українським контрнаступом на Запорізькому та Донецькому напрямках. Попри обмежені територіальні здобутки, операція скувала значні ресурси РФ. Взимку-весною 2024 р. 17 лютого Росія захопила форпост Авдіївку, а 10 травня відкрила новий наземний фронт у Харківській області, намагаючись «розтягнути» українську оборону [94].

Агресія 2014 р. відзначалася обмеженим застосуванням регулярних сил, широким використанням проксі-формувань і тактикою заперечення. У 2022 р. Росія перейшла до відкритої тотальної війни на знищення: сотні тисяч військових, масовані ракетні атаки по всій території України, спроби окупувати столицю та підмінити легітимну владу. Відтак еволюція конфлікту – від «зелених чоловічків» у Криму до нищівних обстрілів міст України – демонструє, як гібридна експансія може перерости у повномасштабну війну, змінюючи не лише фронтову карту, а й архітектуру європейської безпеки.

Російська агресія проти України кардинально змінила вектор воєнної дипломатії України. По-перше, відбулася орієнтація на Захід та розрив військово-дипломатичних зав'язків із Росією. До 2014 року Україна підтримувала військове співробітництво з Росією, зокрема в галузі озброєння, навчання та розвідувальної діяльності. Однак після неправомірної анексії Криму та початку війни на Донбасі Україна повністю розірвала дипломатичні і військові відносини з Росією та почала переорієнтуватися на Захід. У 2014

році Україна офіційно відмовилася від позаблокового статусу, а в 2019 р. в законодавстві було закріплено курс на вступ до НАТО.

По-друге, відбулося посилення військово-технічної співпраці з країнами НАТО. Після 2014 р. Україна активізувала воєнну дипломатію з країнами Заходу, зокрема, підписала угоди про військово-технічне співробітництво зі США, Великою Британією, Канадою, Польщею та країнами Балтії. Українські військові почали проходити навчання за стандартами НАТО, а Збройні сили України (ЗСУ) отримали сучасне західне озброєння. У 2018 році був ухвалений Закон «Про національну безпеку України», який заклав основу для реформування оборонного сектору відповідно до стандартів НАТО.

По-третє, відбулося створення нових форматів військової підтримки України. Російське повномасштабне вторгнення у 2022 р. стало каталізатором безпрецедентної міжнародної підтримки України. Було створено Контактну групу з питань оборони України у форматі «Рамштайн», яка об'єднала понад 50 країн світу для координації військової допомоги. Також були започатковані міжнародні навчальні програми для українських військових, зокрема британська «Interflex» та європейська місія «EUMAM Ukraine».

По-четверте, Україна почала отримувати масштабну військову допомогу від союзників. Після 2022 р. Україна отримала від союзників сучасні системи озброєння, включно з ППО (Patriot, NASAMS, IRIS-T), танки (Leopard 2, Challenger 2, Abrams), артилерійські та ракетні системи (HIMARS, Storm Shadow, ATACMS). США ухвалили закон про ленд-ліз для України, який дозволив значно збільшити постачання військової техніки.

По-п'яте, було підписано безпекові угоди і закріплено довгострокові безпекові гарантії. Воєнна дипломатія України спрямована не лише на отримання поточної підтримки, а й на укріплення довготривалих міжнародних гарантій безпеки. У 2023 р. Україна підписала українсько-європейську безпекову декларацію, а також розпочала переговори про двосторонні гарантії безпеки з провідними державами Заходу.

По-шосте, відбулася інтенсифікація інтеграції до НАТО. Російська агресія прискорила євроатлантичну інтеграцію України. У 2023 р. Україна отримала підтвердження, що її шлях до НАТО буде скороченим, а вступ можливий після завершення війни. Воєнна дипломатія України працює над залученням цього процесу через участь у програмах НАТО спільних навчань та розширення місії.

Російська агресія проти України була сприйнята більшістю держав – як у 2014 р., так і після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. – як відверте порушення основоположних норм міжнародного права. Уже 27 березня 2014 р. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію 68/262 «Територіальна цілісність України». 100 країн підтримали документ, лише 11 виступили проти, а 58 утрималися; тим самим світ фактично не визнав анексію Криму і зафіксував, що суверенітет та кордони України лишаються незмінними.

Попри початкову стриманість окремих партнерів, Європейський Союз і «G 7» вже з березня 2014 р. запровадили поетапні санкційні пакети, спрямовані спершу на оточення російського керівництва, а згодом – на цілі сектори економіки РФ. Після першого вторгнення санкції розширювалися, охоплюючи фінансову, енергетичну та технологічну сфери [95].

Коли Москва відкрила повномасштабну війну, 2 березня 2022 р. Генасамблея ООН ухвалила резолюцію ES-11/1 «Акт агресії проти України» – 141 голос «за», 5 – «проти». Навіть низка африканських та азійських держав, традиційно обережних у протистояннях великих держав, підтримала або схвалила текст пізніше. Вражаючим стало емоційне звернення постпреда Кенії Мартіна Кімані в Раді Безпеки 21 лютого 2022 р., який, апелюючи до власної колоніальної історії, закликав Росію поважати кордони сусідів [52]..

Із квітня 2022 р. світова реакція перейшла від суто дипломатичних кроків до системної військової підтримки. Саме тоді на авіабазі Рамштайн США і ще 40 держав започаткували Ukraine Defense Contact Group, яка

координує усі поставки озброєнь і щомісяця збирається для узгодження потреб фронту.

Сполучені Штати Америки до 2025 р. залишалися найбільшим донором: тільки з лютого 2022 р. вони надали \$66,9 млрд військової допомоги (артилерія, ППО Patriot, ракети ATACMS, БПЛА, боєприпаси) [103]. Європейський Союз, у свою чергу, профінансував озброєння через European Peace Facility і, попри скорочення німецьких внесків у 2025 р., сумарно вже перевищив американські поставки, закривши «вакуум» після тимчасової паузи Конгресу США [51]. Доповнив цю архітектуру оновлений Comprehensive Assistance Package НАТО, затверджений на саміті в Мадриді 2022 р., що систематизував нелетальну й тренувальну підтримку [56].

Довгострокові гарантії безпеки оформлювалися паралельно. 12 липня 2023 р. країни «G7» у Вільнюсі оприлюднили спільну декларацію щодо багаторічної допомоги Україні, а згодом уклали індивідуальні 10-річні угоди (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Канада, Японія та ін.). На технічному рівні ці домовленості вже матеріалізувалися в «коаліціях здатностей»: так, Нідерланди та Данія очолили F-16 Coalition і передали Києву перші 24 багатоцільові винищувачі у 2024-2025 рр., підготувавши пілотів і інженерів [81].

Фінансова стійкість підтримувалася міжнародними інституціями. 31 березня 2023 р. МВФ затвердив чотирирічну програму EFF обсягом \$15,6 млрд у рамках ширшого пакета допомоги \$115 млрд. [69].

Міжнародна спільнота дала багатовимірну відповідь на російську агресію: дипломатичне засудження, наймасштабніші санкції у новітній історії, військово-технічну підтримку безпрецедентного масштабу та довгострокові фінансові гарантії. Ця еволюція – від резолюції 68/262 до декларації G7 і постачань F-16 – демонструє, як світ перейшов від символічних заяв до практичної мобілізації ресурсів, аби допомогти Україні відстояти суверенітет і водночас зберегти засадничі правила міжнародного порядку.

Отже, російська агресія стала вирішальним фактором трансформації воєнної дипломатії України. Від розриву військових зв'язків із Росією до побудови стратегічного партнерства з країнами НАТО та іншими партнерами Україна зміцнила свої позиції на міжнародній арені. Воєнна дипломатія стала ключовим інструментом забезпечення обороноздатності держави, мобілізації міжнародної підтримки та інтеграції у світові системи колективної безпеки.

2.3. Нормативно-правова база розвитку воєнної дипломатії

Нормативно-правова база формування воєнної дипломатії України включає міжнародні договори, національні закони, стратегії та доктрини, які регулюють співпрацю з іншими державами у сфері безпеки та оборони. Вона формувалася відповідно до змін у зовнішньополітичному курсі України та військово-стратегічній ситуації у світі.

Базовим документом для розвитку воєнної дипломатії є Конституція України (1996 р.). Цей документ закріплює основи зовнішньої політики та визначає, що одним із головних напрямів діяльності держави є забезпечення національної безпеки та оборони (ст. 17). Конституція також гарантує право на підписання міжнародних договорів, які можуть визначати засади військово-технічного співробітництва.

Військово-дипломатичний курс України спирається на масив внутрішніх і міжнародних документів, які задають стратегічні орієнтири, визначають правові рамки та регулюють щоденну практику співпраці із закордонними партнерами. Наприклад, Стратегія національної безпеки України 2020 р. вводить тріаду «стримування – стійкість – взаємодія» й прямо називає розвиток міжнародних безпекових коаліцій одним із головних способів недопущення агресії [42].

Стратегія воєнної безпеки України 2021 р. яка розглядається як «дорожня карта» інтеграції до НАТО, передбачає активізацію воєнної дипломатії через розширення мережі оборонних аташе й участь у багатонаціональних штабах [40]. Зовнішньополітичний вимір деталізує Стратегія зовнішньополітичної діяльності України 2021 р.: у ній військово-дипломатичне партнерство з ЄС і НАТО зафіксовано як конституційний пріоритет, а стратегічні союзи з США, Великою Британією, Канадою, Польщею та Японією виокремлено в окремі напрями роботи [41].

Правовий каркас воєнної дипломатії формують Закон «Про національну безпеку» 2018 р., який легалізував поняття «воєнна дипломатія» та ввів вимогу щорічних стратегічних оборонних оглядів, і Закон «Про оборону України» (1991, чинна редакція 2025 р.), що закріплює повноваження Президента й парламенту у сфері воєнної політики та дозвіл на укладання міжнародних угод у сфері оборони [19]. Закон України «Про національну безпеку України» став фундаментальним документом, який регламентує діяльність у сфері безпеки та оборони, зокрема воєнну (військову) дипломатію. Він визначає стратегічний курс України на інтеграцію до НАТО та ЄС, а також передбачає реформу сектору безпеки відповідно до євроатлантичних стандартів. Закон закріпив механізми співробітництва з міжнародними партнерами, а також підхід до колективної безпеки як ключового інструменту забезпечення обороноздатності України [18].

Військова доктрина України (2015 р.) офіційно визначила Росію як головного противника України, що стало основою для переорієнтації воєнної дипломатії на Захід. Доктрина вперше офіційно закріпила курс на інтеграцію України до НАТО. Вона передбачає посилення дипломатичних зусиль для залучення міжнародної підтримки та допомоги і розширення участі у міжнародних миротворчих місіях і спільних навчаннях.

Доктриною передбачено активну співпрацю з міжнародними партнерами (ЄС, НАТО), участь у нових форматах міжнародної безпекової

взаємодії (наприклад, ЛитПолУкрбриг) і розширення дипломатичних контактів для отримання військової допомоги та підтримки.

Документ передбачає розвиток оборонно-промислового комплексу, орієнтацію на імпортозаміщення внаслідок розриву військово-технічних зв'язків із РФ, перехід на стандарти Альянсу і стимулювання розвитку вітчизняного ОПК та залучення іноземних інвестицій. Військова доктрина передбачає залучення військово-технічної допомоги від партнерів. Зокрема, отримання озброєння, техніки та військової амуніції від США, Великої Британії, Канади та країн ЄС, підписання контрактів з ними на спільне виробництво військової техніки та обмін технологіями. А також відкриття нових можливостей для експорту української військової продукції.

Документом оперативного планування став Стратегічний оборонний бюлетень України 2021 р.. Він є першим, після початку війни, системним переліком реформ і цілей інтегрованості із союзниками, який безпосередньо покладає на Міноборони завдання розширити формат «security cooperation» як провідний інструмент воєнної (військової) дипломатії [39].

На рівні процедур відомчий Наказ Міноборони № 348 (20.07.2015) затвердив Положення про порядок взаємовідносин із військовими аташе іноземних держав, описав протокол акредитації та канали обміну інформацією [31]. разом із Законом «Про дипломатичну службу» 2018 р. він визначає статус і соціальні гарантії українських оборонних аташе за кордоном [17].

Секцію міжнародних гарантій відкриває Спільна декларація G7 у Вільнюсі (12.07.2023), що започаткувала рамку довгострокових гарантій безпеки та дала мандат на двосторонні пакти [72], а її конкретизує Двостороння безпекова угода між Україною та США (13.06.2024) – типовий документ на десять років із положеннями про швидкі консультації, постачання озброєнь і спільне виробництво [9]. У сфері програмного планування діє Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки (чинна редакція 2024 р.), яка пропонує механізм співфінансування із

західними фондами та інтегрує офсетні угоди у воєнно-технічну співпрацю[10].

Закон України «Про міжнародні договори» (2004 р.) регулює порядок укладання міжнародних угод, зокрема у сфері військової (воєнної) дипломатії. Він встановлює механізми ратифікації військово-технічних угод, договорів про оборонне співробітництво та військове навчання із союзниками.

Україна підписала десятки двосторонніх і багатосторонніх угод про співробітництво в сфері безпеки і військово-технічне співробітництво. Наприклад, Рамкову угоду між Україною та США про оборонне співробітництво (2016 р.) , «Меморандум про реалізацію проєктів морського партнерства між консорціумом промисловості Сполученого Королівства та Військово-морськими силами України» (2021 р.), Угоду про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії (2024 р) та ін.

Усе перелічене доповнюють регулярні «Білі книги» оборони, щорічні звіти МЗС і РНБО про виконання стратегії, а також рішення РНБО, які Президент вводить у дію своїми указами. Таким чином, українська воєнна дипломатія функціонує на стику стратегічних документів (Стратегії та Бюлетень), базових законів (про безпеку, оборону, дипломатичну службу), спеціальних відомчих положень (про аташе) й міжнародних угод – від багатосторонньої декларації G7 до двосторонніх пактів. Разом вони створюють багатошаровий нормативний простір, що визначає цілі, компетенції та інструменти України у воєнно-політичній взаємодії зі світом.

Отже, нормативно-правова база воєнної дипломатії України еволюціонувала відповідно до змін у військово-політичній ситуації та потреб національної безпеки. Вона закріплює стратегічний курс на євроатлантичну інтеграцію, регулює міжнародну військову політику та створює механізми взаємодії з партнерами в умовах війни.

РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ВОЄННОЇ ДИПЛОМАТІЇ

3.1. Дво- і багатостороння воєнна дипломатія України

У сучасному світі безпека окремої держави дедалі більше залежить від ефективної взаємодії з іншими країнами та міжнародними структурами. В умовах глобальних викликів, збройних конфліктів та гібридних загроз багатостороннє співробітництво у військово-політичній сфері стає ключовим інструментом забезпечення стабільності, стримування агресії та обміну досвідом.

Для України така форма співпраці набуває особливого значення – не лише як механізм зміцнення національної обороноздатності, але й як важливий крок забезпечення національної безпеки. Участь у спільних військових проєктах дозволяє нашій державі формувати стратегічні альянси, отримувати сучасні технології, а також робити власний внесок у зміцнення регіональної та глобальної безпеки.

Україна активно залучена до міжнародних безпекових ініціатив. Однією з таких ініціатив є участь в програмі НАТО «Партнерство заради миру». Це ініціатива НАТО, започаткована у 1994 році з метою розвитку співпраці між Альянсом і країнами, які не є членами НАТО, але зацікавлені у безпековому партнерстві, політичному діалозі та військовій взаємодії [24]. Мета програми: поглиблення взаєморозуміння і довіри між НАТО та партнерами; підвищення стабільності та безпеки в Європі та суміжних регіонах; створення умов для спільного реагування на кризи, тероризм та нові загрози; підтримка реформ у сфері безпеки, оборони та демократичного контролю над збройними силами.

Програма об'єднує більше 30 країн, зокрема: країни Центральної та Східної Європи; нейтральні держави (наприклад, Швеція, Фінляндія – до вступу в НАТО), держави Кавказу та Центральної Азії. Україна приєдналася до 8 лютого 1994 року, ставши однією з перших держав-учасниць. Заходи, які

пропонуються в рамках програми ПЗМ, стосуються практично всіх сфер діяльності НАТО [85]. Вони включаючи роботу, пов'язану з обороною, оборонну реформу, оборонну політику та планування, цивільно-військові відносини, освіту та навчання, співробітництво та навчання між військовими, реагування на надзвичайні ситуації цивільного характеру, а також співпрацю в наукових і екологічних питаннях.

Україна активно долучалася до миротворчих операцій НАТО. Зокрема, вона брала участь у місії в Боснії і Герцеговині, а також зробила значний внесок до Сил Косово (KFOR), направивши важкий інженерний підрозділ, оснащений засобами для виявлення та знешкодження саморобних вибухових пристроїв.

Починаючи з березня 2005 року, українські офіцери брали участь у Тренувальній місії НАТО в Іраку, що тривала до грудня 2011 року. У період з 2007 по 2010 рік Україна шість разів надсилала військові кораблі для участі в операції «Активні зусилля» — антитерористичній місії НАТО з морського спостереження в Середземному морі. У 2013 році вона приєдналася до операції з протидії піратству «Океанський щит». Від початку реалізації операції Sea Guardian у 2016 році, Україна активно надавала розвідувальну інформацію, сприяючи підвищенню обізнаності НАТО про ситуацію в Чорному морі та прилеглих районах.

У рамках підтримки Міжнародних сил сприяння безпеці (ISAF) в Афганістані Україна надала дозвіл на транзит вантажів та повітряні перевезення, направила медичний персонал для допомоги групам відновлення провінцій, а також інструкторів до Тренувальної місії НАТО. Після завершення місії ISAF у 2014 році, Україна продовжила підтримку в межах операції «Рішуча підтримка» (2015–2021), яка була спрямована на підготовку та консультивання афганських сил безпеки.

З моменту незаконної анексії Росією Криму та початку її агресії на сході України в 2014 році НАТО посилило свою підтримку розвитку та зміцнення спроможності в Україні разом із навчанням Альянсом десятків тисяч

українських військових. Після саміту НАТО у Варшаві в липні 2016 року практична підтримка України з боку НАТО викладена у Комплексному пакеті допомоги для України [56]. Він охоплює два основні напрямки роботи: терміново необхідну нелетальну військову допомогу на основі запитів України про підтримку та довгострокові проекти з розбудови потенціалу, призначені для допомоги Україні в її реформах у секторі оборони та безпеки та післявоєнному відновленні.

У вересні 2020 р. президент Володимир Зеленський схвалив нову Стратегію національної безпеки України, яка передбачає розвиток особливого партнерства з НАТО з метою членства в НАТО [42]. У вересні 2022 р, після повномасштабної збройної агресії, Україна повторила свій запит на членство в НАТО. Перспективи членства України в НАТО залежать від російсько-української війни.

З лютого 2022 року НАТО розробило широкий спектр проектів надання короткострокової нелетальної військової допомоги для задоволення нагальних потреб України в її захисті від агресивної війни Росії. Ці короткострокові проекти підтримки охоплювали такі сфери: медичні товари (включаючи аптечки першої допомоги, фармацевтичні препарати та машини швидкої допомоги); бойовий пайок, пересувні польові кухні та обладнання громадського харчування; одяг (включаючи зимове спорядження та черевики); укриття та генератори; пересувні душові та пральні; транспортні засоби (включаючи бензовози та перевантажувальні цистерни, пожежні машини, водовози, шини та акумулятори, мастильні матеріали та жорсткі надувні човни); паливні засоби (включаючи реактивне паливо); військове учбово-тренувальне обладнання; хімічні, біологічні, радіологічні та ядерні (ХБРЯ) детектори та захист; обладнання для знешкодження вибухонебезпечних предметів та розмінування; обладнання для боротьби з безпілотниками; системи зв'язку (включаючи посилений супутниковий зв'язок).

Довгострокова підтримка організована за трьома основними напрямками: відновлення та реконструкція, інституційна трансформація та перехід до оперативної сумісності НАТО (Табл 5).

Таблиця 5.

**Основні види діяльності в рамках довгострокової підтримки
країнами НАТО України***

Вид діяльності	Особливості співробітництва
Оперативна сумісність	забезпечення того, щоб Україна продовжувала перехід до повної оперативної сумісності з НАТО, включно з переходом від радянських часів до стандартів НАТО, навчання та доктрин у міру розвитку своїх можливостей і наближення до членства в НАТО
Відновлення та реконструкція	відновлення військової інфраструктури, пошкодженої або зруйнованої Росією
Розмінування	посилення можливостей України з розмінування та підтримка розмінування території України
Оборонні закупівлі	реформування системи оборонних закупівель України для приведення її у відповідність до найкращої практики НАТО та сприяння більшій ефективності, підзвітності та прозорості
Реабілітація	реабілітація пораненого персоналу із сил оборони та безпеки та повернення їх до служби чи цивільного життя
Інновації	започаткування нових спільних заходів для підтримки інноваційної екосистеми та самооборони України через першу Дорожню карту інноваційного співробітництва між Україною та НАТО

*Складено автором за: [56].

У лютому 2024 р. міністри оборони НАТО та України домовилися створити JАТЕС. На Вашингтонському саміті в липні 2024 р лідери НАТО також схвалили його створення як цивільно-військового центру зі статусом військового штабу НАТО. У лютому 2025 року JАТЕС офіційно відкрився в Бидгощі, Польща [78]. Це перший Центр НАТО, який безпосередньо присвячений виявленню та застосуванню уроків російської війни в Україні, охоплюючи як військовий, так і цивільний аспекти.

Лідери країн-членів НАТО на саміті у Вашингтоні в 2024 р. ухвалили рішення про створення нової структури для координації надання допомоги Україні. NSATU - структура з надання допомоги та тренування України в

галузі безпеки, яка буде займатись координацією надання військової техніки та тренувань для України від країн-членів та партнерів Альянсу [80].

Ще одним прикладом багатосторонньої воєнної дипломатії є співпраця у форматі «Рамштайн». Контактна група з питань оборони України («Рамштайн») — це міжнародна ініціатива, започаткована Сполученими Штатами Америки для координації військової допомоги Україні у відповідь на повномасштабну агресію Російської Федерації. Перша зустріч відбулася 26 квітня 2022 р. на авіабазі Рамштайн у Німеччині, звідки й походить назва формату. Учасниками «Рамштайну» є більше 50 країн, включно з усіма членами НАТО, ЄС, а також іншими стратегічними партнерами (Японія, Австралія, Південна Корея, Ізраїль тощо).

Основними цілями співпраці групи «Рамштайн» є координація військової допомоги Україні (озброєння, боєприпаси, техніка, навчання), обмін досвідом і потребами між партнерами, стратегічне планування підтримки оборонного потенціалу України в середньо- і довгостроковій перспективі.

Практичними кроками допомоги для України у цьому форматі було: отримання сучасного озброєння (системи HIMARS, IRIS-T, Patriot, Leopard 2, Challenger 2, Bradley, дрони, засоби ППО); створення коаліцій з підготовки українських військових (наприклад, «танкова коаліція», «коаліція ППО», «коаліція дронів»); ініціатива «Українська броня» (довгострокова програма переозброєння та відновлення арсеналу); участь українських представників у кожному засіданні для визначення нагальних потреб на полі бою. Формат «Рамштайн» є прикладом нової моделі глобальної безпекової взаємодії, в якій Україна відіграє ключову роль.

У квітні 2025 р. відбулося чергове засідання «Рамштайну». За підсумками зустрічі партнери оголосили про нові кроки підтримки [28]. Зокрема, Німеччина у 2025 р. передасть 4 системи ППО IRIS-T та 300 ракет-перехоплювачів до них, 30 ракет для Patriot, 15 танків Leopard-1, 25 бойових машин Marder і додаткові 100 тисяч артснарядів. Загалом сума додаткової

допомоги до 2029 р. становитиме 11 мільярдів євро. Велика Британія надасть допомоги на 450 млн фунтів стерлінгів (сотні тисячі дронів, радіолокаційні системи та ремонт раніше наданої техніки). Норвегія збільшила військову підтримку у 2025 році на 5 млрд євро. Також оголосила про 1 млрд допомоги, зокрема на боєприпаси і ППО/ПРО. Бельгія оголосила про виділення пакету військової допомоги вартістю 1 мільярд євро. Данія оголосила про 25 пакет військової допомоги вартістю майже 900 млн євро».

Багатостороння воєнна дипломатія України пов'язана зі співпрацею з ЄС. Україна бере участь в заходах спільної політики безпеки і оборони Європейського Союзу (CSDP). CSDP — це складова зовнішньої політики ЄС, спрямована на забезпечення стабільності, врегулювання конфліктів, миротворчі та оборонні місії у країнах-партнерах. Україна є одним із найактивніших партнерів ЄС у цьому напрямі серед держав, що не є членами Союзу.

Україна брала участь у кількох цивільних та військових місіях ЄС за кордоном, зокрема: EUFOR Althea (Боснія і Герцеговина) [61] і EUTM Mali (Навчальна місія ЄС у Малі) [62]. Український контингент забезпечував стабільність і контроль над військовими об'єктами в рамках місії EUFOR Althea. А в рамках місії EUTM Mali (Навчальна місія ЄС у Малі) Україна надала військових інструкторів для підготовки малійських збройних сил у рамках антикризової допомоги

Україна співпрацює з Європейською оборонною агенцією (EDA). EDA – це орган ЄС, створений для підтримки розвитку обороноздатності та військового співробітництва між державами-членами Європейського Союзу; стимулювання оборонних досліджень і технологій та зміцнення європейської оборонної промисловості [77].

Україна офіційно співпрацює з EDA, починаючи з 2015 року, коли було підписано Адміністративну угоду між Україною і EDA. Документ відкрив Україні можливість брати участь у програмах, проєктах та ініціативах EDA на рівних умовах із державами-членами ЄС. Це перша така угода EDA з

державою, яка не є членом ЄС або НАТО. Україна бере участь у спільних ініціативах з удосконалення технологій знешкодження вибухонебезпечних залишків війни та мін. Зокрема, йдеться про обмін досвідом у сфері розробки систем розмінування й впровадження нових технологій.

Повномасштабна агресія Росії проти України суттєво змінила умови діяльності як Європейського оборонного агентства, так і українського оборонно-промислового комплексу, відкривши нові можливості для реалізації спільних проєктів у сфері оборони. Одним із прикладів таких змін стала розбудова всебічної структури підтримки ЄС у галузі безпеки й оборони для України. Ця ініціатива передбачає створення довготривалого механізму постачання озброєння та військової техніки, а також мобілізацію ресурсів європейського оборонно-промислового комплексу. Також планується активізація широкого співробітництва між українським та європейським ОПК з метою посилення бойових спроможностей як Збройних Сил України, так і збройних сил країн Європи.

У вересні 2023 року в Києві відбувся перший Міжнародний оборонно-промисловий форум (DFNC1), який об'єднав 252 компанії з 30 країн. На форумі обговорювали практичні аспекти співпраці для реалізації конкретних проєктів з виробництва озброєнь для потреб ЗСУ. За підсумками заходу було створено новий формат міжнародної кооперації – оборонно-промисловий альянс (разом зі спеціальним Фондом оборони), до якого можуть приєднатися виробники озброєння і військової техніки з країн ЄС, НАТО та інших партнерських держав. До моменту закриття форуму до Альянсу приєдналися 38 компаній із 19 країн. Окрім того, в рамках форуму Україна підписала близько 20 угод про співпрацю, включаючи угоди та меморандуми про спільне виробництво безпілотників, бронетехніки, боєприпасів, а також домовленості щодо ремонту техніки, передачі технологій і постачання комплектуючих[1].

Одним з напрямів воєнної дипломатії є двостороння співпраця у військовій сфері. Прикладом такої співпраці є підписання двосторонніх безпекових угод. Станом на квітень 2025 р. 29 держав підписали з Україною

двосторонні угоди з безпеки, надавши Україні довгострокові зобов'язання у сфері безпеки. Ці угоди є взаємодоповнюючими, а зобов'язання партнерів України передбачають постійну, стійку її підтримку в захисті свого суверенітету та територіальної цілісності, а також підтримку євроатлантичної інтеграції України.

27 червня 2024 р. Україна підписала безпекову угоду з Європейським Союзом, яка є стратегічним документом, що закріплює довгострокові зобов'язання ЄС щодо підтримки України у сфері безпеки, оборони та відновлення. Угода базується на спільних цінностях — повазі до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та прав людини. ЄС визнає європейське майбутнє України та засуджує агресію РФ [44]. У разі нової агресії проти України сторони зобов'язуються провести консультації протягом 24 годин для визначення необхідних кроків, включаючи додаткові заходи стримування. Україна отримуватиме фінансування з Європейського фонду миру (European Peace Facility), що дозволить системно підтримувати українську оборону та відновлення [36]. Угода передбачає узгодження з іншими міжнародними механізмами безпеки, включаючи Спільну декларацію G7 від 12 липня 2023 р. Цей документ є важливим кроком у зміцненні безпеки України та її інтеграції в європейський простір.

Безпекова угода між Україною та Великою Британією, підписана 12 січня 2024 року, є стратегічним документом, що закріплює довгострокове партнерство між двома країнами у сфері безпеки, оборони та відновлення. Угода укладена на 100 років, з можливістю внесення змін за взаємною згодою сторін. Велика Британія зобов'язується надавати Україні всебічну допомогу, включаючи сучасну військову техніку та озброєння, для посилення обороноздатності у всіх сферах — на суші, в повітрі, на морі, у кіберпросторі та космосі [2]. У разі збройного нападу на Україну сторони зобов'язуються провести консультації протягом 24 годин для визначення необхідних заходів, включаючи надання швидкої та сталої допомоги у сфері безпеки та накладення санкцій на агресора. Сторони встановлюють партнерство у сфері морської

безпеки, зокрема з метою зміцнення безпеки у Балтійському, Чорному та Азовському морях [15]. Україна та Велика Британія співпрацюватимуть для покращення можливостей України протистояти загрозам інформаційної безпеки, насамперед російської пропаганди [21]. Британія залишатиметься відданою впровадженню жорстких санкцій проти секторів російської економіки та осіб, які підтримують війну або отримують прибуток від неї. Ця угода є важливим кроком у зміцненні стратегічного партнерства між Україною та Великою Британією, сприяючи безпеці, стабільності та відновленню України.

13 червня 2024 р. була підписана Безпекова угода між Україною і США. США зобов'язуються надавати Україні військову допомогу, включаючи постачання озброєння, проведення спільних навчань та обмін розвідувальною інформацією [48]. У разі збройного нападу на Україну сторони зобов'язуються провести консультації протягом 24 годин для визначення необхідних заходів реагування. Україна зобов'язується впроваджувати реформи, спрямовані на адаптацію до стандартів НАТО та ЄС, зокрема в сфері оборонного планування, управління ресурсами та боротьби з корупцією. США підтримуватимуть економічне відновлення України, включаючи розвиток енергетичної інфраструктури та залучення інвестицій. Сторони визнають, що Україна не буде в безпеці, доки її суверенітет і територіальна цілісність не будуть повністю відновлені шляхом встановлення справедливого миру, який поважатиме права України відповідно до міжнародного права [9].

Безпекову угоду з Україною підписала і Франція. Це відбулося 16 лютого 2024 р. Франція надаватиме допомогу Україні в сфері протиповітряної оборони, артилерії, бронетехніки та авіації. Також передбачено спільне виробництво озброєння та розвиток оборонно-промислової бази України [37]. У разі збройного нападу на Україну сторони зобов'язуються провести консультації протягом 24 годин для визначення необхідних заходів реагування. Угода передбачає співпрацю в сфері кібербезпеки, захисту

критичної інфраструктури, розвідки та контррозвідки, а також протидії організованій злочинності.

Отже, в сучасних умовах багатостороння і двостороння воєнна дипломатія стала для України життєво необхідним елементом забезпечення національної безпеки й обороноздатності. Активна участь у міжнародних ініціативах, таких як програма НАТО «Партнерство заради миру», формат «Рамштайн», співпраця з ЄС та Європейською оборонною агенцією, підписання двосторонніх безпекових угод із провідними державами світу закріплюють стійкість та стратегічну інтеграцію України у глобальну безпекову архітектуру. Безпрецедентний рівень підтримки з боку партнерів є не лише свідченням солідарності у протистоянні агресії, але й визначальним чинником для забезпечення майбутньої безпеки, суверенітету та європейської інтеграції України.

3.2. Глобальні та довгострокові інструменти воєнної дипломатії України під час широкомасштабної війни

Після початку повномасштабної агресії Росії у лютому 2022 р. всі гілки влади та громадянське суспільство активно включилися в роботу з воєнної дипломатії. Основною темою переговорів Президента та українських високопосадовців із партнерами стало питання постачання зброї та необхідної нелетальної підтримки.

Поряд із першочерговими потребами у роботі із міжнародними партнерами було приділено особливу політичну увагу питанням довгострокових елементів дипломатії воєнного часу, а саме: формуванню безпекових гарантій для України, адвокації набуття членства в НАТО та ЄС у максимально стислі терміни, пошуку легальних шляхів передачі заморожених активів Росії на потреби відбудови України, розробці механізмів притягнення

до відповідальності за воєнні злочини та злочин агресії проти України, наповненню та імплементації Формули миру Президента В. Зеленського.

Питання постачання зброї та надання гарантій безпеки залишалися пріоритетними в зовнішньополітичному порядку денному України на всіх рівнях протягом 2022-2025 рр. Дипломатичні зусилля здійснювалися в умовах побоювань щодо ескалації конфлікту, обмежених виробничих можливостей країн-партнерів у ситуації війни високої інтенсивності, а також на тлі зростання політичної поляризації в окремих ключових державах, що ускладнювало досягнення результатів. У відповідь на ці виклики українська дипломатія посилила акцент на розвитку власного та спільного виробництва озброєнь із міжнародними партнерами.

Упродовж широкомасштабної агресії Росії Президент В. Зеленський у своїх виступах перед іноземними парламентами, на міжнародних конференціях та в організаціях постійно підкреслював важливість надання Україні різноманітних видів озброєння для захисту населення, критичної інфраструктури та звільнення окупованих територій. Наприклад, під час відеоконференції лідерів «G 7» 11 жовтня 2022 р. він закликав до посилення спільних зусиль зі створення повітряного щита над Україною [20]. Президент закликав партнерів надати Україні «достатню кількість сучасних і ефективних систем ППО», щоб ключовий елемент російського терору – ракетні удари – перестали працювати.

Також Президент виступив із важливим зверненням на саміті НАТО в Мадриді у червні 2022 р. и Військово-технічне співробітництво як механізм посилення обороноздатності України в умовах війни [4]. Він зазначив, що допомогти Україні зараз закінчити цю війну перемогою на полі бою, тобто дати реально сильну відповідь на дії Росії – це те, що потрібно і нам, і кожній з ваших держав, і всьому Альянсу, усій євроатлантичній спільноті. На думку Президента України, підтримати саме Україну й саме зараз зброєю, фінансами й політично, такими санкціями проти Росії, які зупинять її здатність оплачувати війну, – це абсолютна необхідність.

Основні зусилля воєнної дипломатії були спрямовані на зміцнення воєнно-політичної підтримки України з боку партнерських держав, посилення оперативних спроможностей Збройних Сил України шляхом навчання, обміну інформацією, надання озброєння та інших ресурсів, залучення міжнародної технічної допомоги, а також на підвищення рівня взаємосумісності між Україною та союзниками по НАТО.

Формування глобальної коаліції підтримки України стало ключовим елементом міжнародної відповіді на повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році. Ця коаліція об'єднує понад 50 країн, які надають військову, політичну, фінансову та гуманітарну допомогу Україні, а також запроваджують санкції проти агресора.

Контактна група з питань оборони України (Ramstein Group) стала початком формування глобальної коаліції. Створена у квітні 2022 р. за ініціативою США, ця група об'єднує 57 країн, включаючи всі держави-члени НАТО та ЄС. Вона координує надання військової допомоги Україні, включаючи постачання озброєння, боєприпасів та проведення навчань для українських військових. «Рамштайн» є найбільшими результатами військової дипломатії з моменту широкомасштабної збройної агресії Росії. У межах Контактної групи сформовано вісім спеціалізованих коаліцій, зосереджених на конкретних напрямках, таких як бронетехніка, артилерія, протиповітряна оборона, дрони, розмінування, інформаційні технології та морська безпека.

У березні 2025 р. Велика Британія та Франція ініціювали створення «Коаліції охочих» – групи країн, готових забезпечити довгострокову безпеку України після завершення активних бойових дій. Ця коаліція функціонує незалежно від НАТО, що дозволяє країнам-учасникам діяти оперативно та гнучко, особливо в умовах, коли консенсус у межах Альянсу досягти складно. Головна мета «коаліції охочих» — забезпечити довгострокову безпеку України після завершення активної фази війни. Діяльність коаліції включає [3]: розгортання міжнародного військового контингенту (планується розміщення в Україні сил чисельністю від 10 000 до 30 000

військовослужбовців) для підтримки миру та стримування можливих нових агресивних дій з боку Росії; навчання та відновлення Збройних Сил України (Коаліція надаватиме підтримку у підготовці українських військових кадрів та відновленні військової інфраструктури); забезпечення безпеки на суші, в повітрі та на морі (планується створення умов для захисту українського повітряного простору та морських кордонів).

Основні напрями підтримки України глобальною коаліцією:

- військова допомога: постачання озброєння, включаючи системи ППО, танки, артилерію та дрони. Країни-члени коаліції також проводять навчання для українських військових.;
- фінансова підтримка: ЄС та окремі країни надають Україні фінансову допомогу, зокрема через використання заморожених російських активів;
- гуманітарна допомога: надання медичних засобів, продуктів харчування, житла для переміщених осіб та підтримка у сфері освіти;
- санкції проти Росії: запровадження економічних та політичних санкцій з метою послаблення агресора.

Глобальна коаліція підтримки України є безпрецедентним прикладом міжнародної солідарності у захисті суверенітету та територіальної цілісності держави. Її подальший успіх залежить від збереження єдності, адаптації до нових викликів та забезпечення стійкої підтримки України на всіх рівнях

Глобальний саміт миру, організований Україною 15–16 червня 2024 р. в Бюргенштоку (Швейцарія), став ключовою подією в міжнародних зусиллях щодо припинення війни та відновлення справедливого миру. Участь у саміті взяли представники 92 країн і 8 міжнародних організацій, хоча Росія не була запрошена [6].

Підсумковий документ, підписаний 89 країнами та 6 організаціями, закріпив три основні напрями: ядерна безпека: вимога безпечної роботи українських АЕС, зокрема Запорізької, під повним контролем України та відповідно до принципів МАГАТЕ.; гуманітарні питання: заклик до звільнення всіх військовополонених та повернення депортованих українських

дітей і цивільних осіб.; продовольча безпека: заборона атак на цивільні порти та забезпечення вільного експорту української агропродукції [32]. Саміт заклав основу для подальших переговорів, зосереджених на безпеці, гуманітарних питаннях та продовольстві. Україна продовжує працювати над розширенням підтримки своєї формули миру та залученням ширшого кола країн до процесу.

З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 р., міжнародна спільнота надала Україні значну військову допомогу. Загальний обсяг допомоги сягнув понад 280 млрд. дол. США, з яких близько 100 мільярдів доларів становить військова підтримка. Найбільшими донорами є США, Європейський Союз, Німеччина, Велика Британія, Польща, Канада, Франція, Нідерланди та країни Балтії.

З 2022 р. по 2024 р. Сполучені Штати Америки надали Україні значну військову допомогу, яка відіграла ключову роль у зміцненні обороноздатності країни перед обличчям російської агресії. Загальний обсяг допомоги становить понад \$66,5 мільярдів, що включає широкий спектр озброєння, техніки та боєприпасів (Табл. 6). У 2025 р. надання військової допомоги США Україні було призупинено адміністрацією президента Дональда Трампа. Це рішення створило значні виклики для обороноздатності України, зокрема в аспектах ППО та артилерійської підтримки.

З 2022 р. по 2024 р. Велика Британія стала одним із ключових партнерів України у сфері військової допомоги, надавши значні ресурси для зміцнення обороноздатності країни (Табл. 7). Загальний обсяг британської допомоги Україні за цей період перевищив £12,8 мільярда, з яких £7,8 мільярда спрямовано на військову підтримку [75]. У 2025 р. Велика Британія продовжує надавати Україні військову допомогу, зокрема, оголошено про новий пакет на суму £450 мільйонів, який включає дрони, артилерію та системи ППО. Також підписано угоду про 100-річне партнерство між Великою Британією та Україною, що передбачає поглиблення співпраці в оборонній сфері [104].

Таблиця 6.

Основні напрями військової допомоги США Україні 2022–2024 рр.*

Напрямок допомоги	Приклади
Протиповітряна оборона	NASAMS (перші батареї були доставлені в листопаді 2022 р.) Patriot (системи передані в 2023 р, забезпечують захист від балістичних раке) Avenger та HAWK (надані для посилення мобільної ППО)
Артилерія та боєприпаси	HIMARS (високомобільні артилерійські ракетні системи, що дозволяють здійснювати точкові удари на великі відстані). M777 (буксирувані гаубиці калібру 155 мм) Excalibur (високоточні артилерійські снаряди: 155 мм та 105 мм снаряди; понад 4 млн одиниць поставлено для підтримки артилерійських операцій)
Протитанкові та зенітні системи	Javelin (понад 10 000 одиниць передано для ураження бронетехніки противника) TOW (більше 10 000 протитанкових ракет) Stinger (понад 2 000 переносних зенітно-ракетних комплексів)
Бронетехніка та транспорт	M1 Abrams (31 танк передано для посилення бронетанкових підрозділів) БМП M2 Bradley (109 бойових машин піхоти) БТР Stryker (90 бронетранспортерів) MRAP (108 машин з посиленою протимінною захистом) HMMWV (350 багатоцільових колісних машин)
Безпілотні системи та авіація	БПЛА (надано різні типи безпілотників для розвідки та ударних операцій) Mi-17 (гелікоптери радянського виробництва, передані для транспортних та бойових завдань)

Складено за :[64; 79]

З 2022 по 2024 рік Німеччина стала одним із ключових партнерів України у сфері військової допомоги, надавши значні ресурси для зміцнення обороноздатності країни перед обличчям російської агресії (Табл. 8). Загальний обсяг військової допомоги від Німеччини за цей період перевищив €28 мільярдів, що включає широкий спектр озброєння, техніки та боєприпасів.

У 2025 році Німеччина продовжує надавати Україні військову допомогу, зокрема, оголошено про новий пакет на суму €7,1 мільярда, який включає дрони, артилерію та системи ППО. Також підписано угоду про спільне виробництво військової техніки на території України, що передбачає поглиблення співпраці в оборонній сфері [66].

Таблиця 7.

**Основні напрями військової допомоги Великої Британії Україні
2022–2024 рр.***

Напрямок допомоги	Приклади
Бронетехніка та артилерія	Танки Challenger 2 (Велика Британія стала першою країною, яка передала Україні основні бойові танки західного зразка) Самохідні артилерійські установки AS-90 (постачання 30 одиниць для посилення артилерійських спроможностей ЗСУ) Бронетранспортери Bulldog (більше 100 одиниць для мобільності та захисту особового складу)
Протиповітряна оборона та ракети	Системи ППО Starstreak (високошвидкісні зенітні ракети для боротьби з повітряними цілями) Ракети Brimstone (понад 600 одиниць високоточних ракет для ураження бронетехніки противника) Ракети Storm Shadow (передані в травні 2023 року, забезпечують дальнє ураження стратегічних цілей)
Безпілотні системи та розвідка	БПЛА Black Hornet Nano (850 одиниць мікродронів для розвідки на ближніх дистанціях) Розвідувальні дрони та системи РЕБ (для виявлення та нейтралізації ворожих безпілотників)
Підготовка та навчання	Програма INTERFLEX (підготовка понад 30 000 українських військовослужбовців на території Великої Британії) Спеціалізовані курси (навчання з управління бронетехнікою, артилерією та системами ППО)

Складено за : [75; 104]

З 2022 по 2024 рік Франція надала Україні значну військову допомогу, спрямовану на зміцнення обороноздатності країни перед обличчям російської агресії (Табл. 9). Загальний обсяг військової допомоги від Франції за цей період перевищив €3,8 мільярда, включаючи як пряму передачу озброєння, так і фінансування через Європейський фонд миру (EPF). У 2025 році Франція продовжує надавати Україні військову допомогу, зокрема, оголошено про новий пакет на суму €195 мільйонів, який включає 155-мм снаряди та авіаційні бомби AASM. Також підписано угоду про спільне виробництво військової техніки на території України, що передбачає поглиблення співпраці в оборонній сфері [67].

Таблиця 8.

**Основні напрями військової допомоги Німеччини Україні
2022–2024 рр.***

Напрямок допомоги	Приклади
Протиповітряна оборона	IRIS-T SLM: Німеччина надала Україні чотири системи IRIS-T, які забезпечують ефективний захист від повітряних загроз. Gepard: Поставлено 52 самохідні зенітні установки Gepard, які відзначилися високою ефективністю проти дронів типу Shahed-136. Patriot: Німеччина передала Україні одну батарею системи Patriot для посилення протиповітряної оборони
Танки та бронетехніка	Leopard 1: Поставлено 50 танків Leopard 1A5, ще 85 очікуються до середини 2025 року. Leopard 2: Передано 18 танків Leopard 2A6, які вже використовуються на фронті. Marder: Надано 40 бойових машин піхоти Marder для підтримки механізованих підрозділів
Артилерія та боєприпаси	PzH 2000: Німеччина передала 14 самохідних артилерійських установок PzH 2000, які використовуються для високоточних ударів. RCH 155: Замовлено 54 новітні самохідні артилерійські установки RCH 155, перші з яких вже передані Україні. Боєприпаси: Поставлено понад 100 000 артилерійських снарядів калібру 155 мм для забезпечення безперервної вогневої підтримки.
Безпілотні системи та розвідка	БПЛА: Німеччина надала Україні розвідувальні дрони Primoco ONE та інші безпілотні системи для підвищення ситуаційної обізнаності. Радари: Передано 1 100 наземних радарів спостереження для виявлення повітряних та наземних загроз
Інженерна та логістична підтримка	Bergepanzer 2: Надано 5 броньованих ремонтно-евакуаційних машин Bergepanzer 2 для обслуговування техніки на полі бою. Wisent 1: Поставлено 57 інженерних машин Wisent 1 для розмінування та інженерних робіт.

Складено за : [58; 66]

Країни ЄС надали Україні широкий спектр озброєння, включаючи танки Leopard, системи ППО, артилерійські установки та боєприпаси. €11,1 мільярда було виділено на військову підтримку України, включаючи постачання боєприпасів, систем ППО, бронетехніки та іншого озброєння [58].

Таблиця 9.

Основні напрями військової допомоги Франції Україні

2022–2024 рр.*

Напрямок допомоги	Приклади
Артилерія та боєприпаси	CAESAR: Франція передала Україні 30 самохідних артилерійських установок CAESAR калібру 155 мм, які відзначилися високою точністю та мобільністю. TRF1: Поставлено 12 буксированих гаубиць TRF1 для підтримки артилерійських підрозділів. Боєприпаси: Поставлено понад 100 000 артилерійських снарядів калібру 155 мм для забезпечення безперервної вогневої підтримки.
Бронетехніка	AMX-10RC: Передано 24 колісних танки AMX-10RC, які використовуються для розвідки та вогневої підтримки. VAB: Поставлено 128 бронетранспортерів VAB для мобільності та захисту особового складу. ACMAT Bastion: Надано 20 броньованих машин ACMAT Bastion для забезпечення безпеки на полі бою
Протиповітряна оборона та ракети	Crotale NG: Франція передала Україні 2 зенітно-ракетні комплекси Crotale NG для захисту від повітряних загроз. • SCALP-EG: Надано високоточні крилаті ракети SCALP-EG для ураження стратегічних цілей. Exocet: Поставлено протикорабельні ракети Exocet для захисту морських кордонів
Авіація	Mirage 2000-5: Франція оголосила про передачу винищувачів Mirage 2000-5, а також про підготовку українських пілотів для їх експлуатації.

Складено за : [58; 67]

У дослідженні Ukraine Support Tracker Інституту світової економіки Кіля зазначається, що загалом за останні три роки (2022-2024 рр.) Україні було виділено близько 267 млрд євро допомоги, що становить понад 80 млрд євро на рік. Із цієї суми близько 130 млрд євро (49 %) було виділено у вигляді військової допомоги, 118 млрд євро (44 %) – у вигляді фінансової підтримки і 19 млрд євро (7 %) – у вигляді гуманітарної допомоги [108].

У дослідженні узагальнюється, що Європа загалом обігнала США за обсягами допомоги Україні (Рис.1). Загалом Європа виділила 70 мільярдів євро фінансової та гуманітарної допомоги, а також 62 мільярди євро військової

допомоги. Це порівняно з 64 мільярдами євро військової допомоги з боку США, а також 50 мільярдами євро фінансової та гуманітарної підтримки [108].

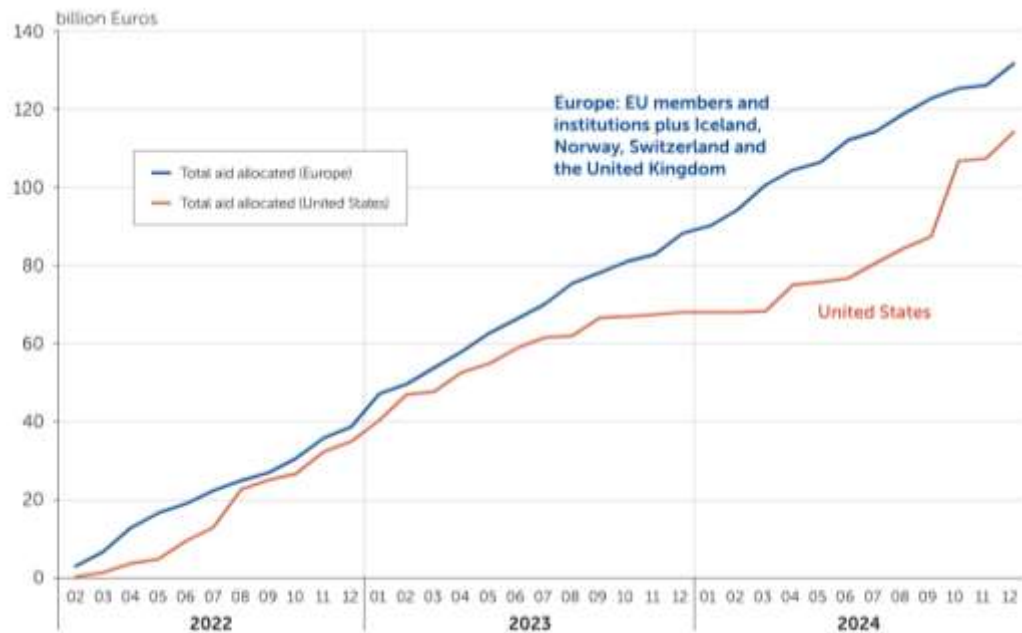

Рис. 1. Динамік надання допомоги країнами Європи та США протягом 2022-2024 рр. [108].

За три роки війни європейські донори повільно покращили свою координацію та запровадили нові механізми спільної промислової закупівлі зброї для України. Найбільшою багатосторонньою ініціативою із закупівель є Міжнародний фонд для України (IFU), фінансовий механізм під керівництвом Великої Британії, який об'єднує внески багатьох країн для закупівлі військового обладнання для України, загальна сума асигнувань становить 1,6 мільярда євро. Інші нещодавні зусилля включають Чеську ініціативу щодо боєприпасів і Комплексний пакет допомоги НАТО для України.

У 2025 р. Європа змінила стратегію, спрямовуючи кошти не лише на постачання зброї, а й на розвиток оборонної промисловості України [14]. Зокрема, частина коштів з заморожених російських активів була спрямована на підтримку українського виробництва артилерії та дронів. Це дозволяє

Україні зменшити залежність від зовнішньої допомоги та зміцнити власний оборонний потенціал

Ще одним напрямом воєнної дипломатії є військові навчання. З початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року понад 100 тисяч українських військовослужбовців пройшли підготовку за кордоном у країнах-партнерах [34]. Це стало можливим завдяки зусиллям понад 30 держав, які надали свої ресурси та інструкторів для навчання українських бійців

Велика Британія є лідером у підготовці українських військових. У рамках операції Interflex, яка розпочалася в липні 2022 р., було підготовлено понад 50 тисяч українських солдатів. Програма включає базову піхотну підготовку, навчання саперів, медиків, екіпажів бронетехніки та інші спеціалізовані курси [27]. До операції долучилися інструктори з Канади, Австралії, Данії, Швеції, Норвегії, Литви, Нідерландів, Фінляндії та Нової Зеландії.

Німеччина активно залучена до підготовки українських військових, зокрема в навчанні екіпажів танків Leopard, артилеристів та операторів систем ППО. Також проводиться злагодження бригад, які зазнали втрат, для відновлення їхньої боєздатності [26]. Франція стала першою країною, яка організувала підготовку повноцінної української бригади на своїй території. Станом на вересень 2024 р., Франція підготувала майже 15 тис. українських військовослужбовців. Також французькі інструктори проводять навчання українських пілотів для переходу на винищувачі F-16 та Mirage 2000-5.

Польща є ключовим партнером у підготовці українських військових. Вона організовує навчання екіпажів бронетехніки, артилеристів та інших фахівців. Також Польща бере участь у підготовці пілотів та авіаційного персоналу для експлуатації винищувачів F-16 [26].

США очолюють Групу сприяння безпеці України, яка координує підготовку українських військових у різних країнах [97]. Американські інструктори навчають українських бійців використанню сучасного озброєння,

тактики ведення бою та інших навичок. Група сприяння передбачає підготовку українських військових у таких напрямках:

- 1) базова загальновійськова підготовка: 35-денний курс для новобранців, який включає навчання стрільбі, тактиці, першій медичній допомозі та іншим базовим навичкам;
- 2) спеціалізована підготовка. Навчання використанню іноземної техніки та озброєння, зокрема танків, артилерійських систем, ППО, БМП, БТР, РСЗВ, а також підготовка медиків, саперів, снайперів та операторів ПТРК;
- 3) підготовка командирів та інструкторів. Розвиток лідерських якостей, тактичного мислення та управління підрозділами;
- 4) колективна підготовка підрозділів та штабів. Злагодження дій підрозділів різних рівнів для ефективного управління та ведення бойових дій.

З початку повномасштабної війни Росії проти України Європейський Союз та НАТО розгорнули масштабні програми підготовки українських військовослужбовців. Ці ініціативи спрямовані на зміцнення обороноздатності України, адаптацію її армії до стандартів НАТО та забезпечення ефективного використання західного озброєння.

ЄС запропонував програму Military Assistance Mission in Support of Ukraine (EUMAM Ukraine). Вона стартувала 17 жовтня 2022 року з початковим мандатом на 2 роки, який було продовжено до листопада 2026 року. Фінансується EUMAM Ukraine через Європейський фонд миру (EPF), загальний обсяг допомоги Україні через цей фонд становить €6,1 млрд. [60].

У програмі беруть участь 24 країни-члени ЄС, а також Норвегія. Основні навчальні хаби розташовані в Німеччині та Польщі. Основна мета програми – зміцнення спроможності Збройних Сил України захищати територіальну цілісність та реагувати на майбутні загрози. Навчання охоплює: індивідуальну підготовку (базова піхотна підготовка); колективну підготовку (злагодження підрозділів); спеціалізовані курси (сапери, медики, оператори ППО, танкісти, інженери, IT-фахівці); підготовку до дій в умовах NBC-загроз (ядерна, біологічна, хімічна безпека). Станом на квітень 2025 року підготовлено понад

52 000 українських військовослужбовців. Планується досягти показника 60 000 навчених військових до середини 2025 р.

«Комплексний пакет допомоги Україні (САР)» від НАТО був консолідований у 2021 р., об'єднавши попередні трастові фонди НАТО для України. Станом на лютий 2025 року союзники та партнери внесли понад €955 мільйонів до трастового фонду САР [89]. У програмі беруть участь 29 країн-союзників та партнерів НАТО. Координаційний центр розташований на базі США у Вісбадені, Німеччина, з персоналом близько 700 осіб. Основна мета програми - забезпечення довгострокової підтримки ЗСУ. Вона включає: підготовку особового складу (базова, колективна, лідерська, спеціалізована); координацію постачання обладнання та технічну підтримку; ремонт та обслуговування військової техніки.

11 липня 2023 р. під час саміту НАТО у Вільнюсі була створена «Коаліція з підготовки пілотів F-16» [63]. До неї увійшли 14 країн, включаючи Данію, Нідерланди, США, Румунію, Польщу, Францію, Канаду та інші. Основний навчальний центр розташований на 86-й авіабазі в Фетешті, Румунія. Мета діяльності коаліції - навчання українських пілотів та технічного персоналу для експлуатації винищувачів F-16. Перші українські пілоти розпочали навчання у вересні 2024 р. Очікується, що вони будуть готові до експлуатації F-16 у 2025 р.

Танкова коаліція – це ініціатива західних країн, спрямована на постачання Україні сучасних основних бойових танків для зміцнення її обороноздатності у протистоянні з Росією [43]. Ця коаліція стала результатом тривалих дипломатичних зусиль та військових консультацій, зокрема у форматі «Рамштайн». Метою танкової коаліції є надання Україні сучасної бронетехніки для підвищення мобільності та вогневої потужності Збройних Сил. Це сприяє ефективнішому веденню бойових дій та звільненню окупованих територій. У січні 2023 р. Німеччина надала дозвіл на реекспорт танків Leopard 2 до України та оголосила про передачу 14 власних танків. Перші танки Leopard 2A4 від Польщі прибули до України в березні 2023 р.

Нідерланди та Данія оголосили про спільну закупівлю 14 танків Leopard 2A4 для України у квітні 2023 р.

Країни-учасниці коаліції не лише постачають танки, а й забезпечують їх технічне обслуговування та навчання українських екіпажів. Наприклад, Канада надала інструкторів для підготовки українських військовослужбовців до експлуатації танків Leopard 2. Постачання сучасних танків значно підвищило бойові спроможності Збройних Сил України. Це дозволило ефективніше протистояти російській агресії та звільняти окуповані території.

Отже, в умовах повномасштабної агресії Росії проти України воєнна дипломатія стала одним із ключових інструментів забезпечення обороноздатності держави та мобілізації міжнародної підтримки. Україна успішно сформувала глобальну коаліцію понад 50 країн, що надають військову, політичну, фінансову та гуманітарну допомогу. Завдяки зусиллям Президента України, дипломатів і громадянського суспільства вдалося посилити постачання озброєння, залучити іноземну допомогу, організувати масштабні програми навчання військовослужбовців та започаткувати ініціативи для довгострокового гарантування безпеки. Формування таких платформ, як Контактна група «Рамштайн» і «Коаліція охочих», а також проведення Глобального саміту миру в Швейцарії стали свідченням високого рівня міжнародної солідарності з Україною. Подальший розвиток воєнної дипломатії є критичним для досягнення перемоги та побудови стійкого миру на основі принципів суверенітету й територіальної цілісності України.

3.3. Виклики та можливості воєнно-дипломатичної діяльності в сучасних умовах

В умовах повномасштабної війни проти Росії воєнна дипломатія України стала одним із ключових елементів її національної безпеки та зовнішньої політики. Вона визначає можливості для посилення обороноздатності, мобілізації міжнародної підтримки та інтеграції до систем колективної безпеки.

Україна активно працює над наближенням до НАТО через участь у програмах взаємосумісності, спільних навчаннях та укладенні двосторонніх оборонних угод. Україна отримала підтвердження, що шлях до членства відкритий, що є важливим дипломатичним досягненням. Попри активну підтримку України з боку НАТО, країна досі не отримала офіційного запрошення на вступ до Альянсу. Це пов'язано з низкою політичних, військових та стратегічних факторів, які стримують процес інтеграції. НАТО не приймає нових членів, які перебувають у стані активного збройного конфлікту. Членство України в умовах війни могло б зобов'язати Альянс безпосередньо втрутитися відповідно до статті 5, що не підтримується всіма союзниками.

Хоча деякі країни, зокрема Польща та країни Балтії, активно підтримують вступ України, інші, як-от Німеччина та США, вважають, що передчасне членство може спровокувати ескалацію конфлікту з Росією. НАТО наголошує, що Україна має завершити демократичні, економічні та оборонні реформи. Хоча прогрес є, деякі аспекти, зокрема боротьба з корупцією та реформа судової системи, залишаються критичними. Деякі аналітики вважають, що прийняття України до НАТО може бути розцінене Росією як пряма загроза, що може призвести до подальшої ескалації конфлікту.

На Вашингтонському саміті 2024 р. НАТО підтвердило, що Україна знаходиться на «безповоротному шляху» до членства. Однак офіційне запрошення буде надано лише після досягнення консенсусу серед членів Альянсу та виконання необхідних умов [114]. Марк Рютте, Генеральний секретар НАТО підтвердив, що майбутнє України – в НАТО, але наголосив, що вступ можливий лише після досягнення консенсусу серед членів Альянсу та виконання необхідних умов [113]. Д. Трамп, Президент США висловився проти вступу України до НАТО, пропонуючи мирний план, який передбачає відмову України від членства в обмін на припинення бойових дій [54].

Російська Федерація вважає можливе приєднання України до Альянсу прямою загрозою своїй національній безпеці та активно виступає проти цього процесу. Росія офіційно заявляє, що розширення НАТО на схід — це пряма загроза її безпеці. Москва розглядає вступ України до Альянсу як неприйнятний крок, що наближає військову інфраструктуру НАТО до російських кордонів.

Анексія Криму в 2014 р. та початок війни на Донбасі, а згодом повномасштабна агресія у 2022 р., частково пояснювалися Москвою саме «потребою захистити себе» від гіпотетичної загрози розміщення сил НАТО в Україні. Багато аналітиків вважають, що Росія використовує «загрозу НАТО» як виправдання для своєї експансіоністської політики й спроби відновити контроль над Україною. Росія у лютому 2025 р. вчергове вимагала від НАТО відмовитися від своєї обіцянки 2008 року одного дня надати Україні членство у військовому альянсі НАТО під керівництвом США та відкинула ідею, що сили членів НАТО можуть бути охоронцями миру за певною угодою про припинення вогню [91].

Отже, хоча Україна отримує значну підтримку від НАТО, її повноправне членство залишається питанням майбутнього. Основні перешкоди — це триваюча війна, відсутність консенсусу серед членів Альянсу та необхідність завершення внутрішніх реформ. Проте стратегічна мета — інтеграція України до НАТО — залишається актуальною та підтримується більшістю союзників.

Воєнна дипломатія України активно пов'язана із залученням інвестицій у оборонно-промисловий комплекс для довгострокового зміцнення. Україна прагне не лише отримувати зброю, але й локалізувати виробництво високотехнологічної зброї спільно з партнерами. 2022 р. став роком початку активної інтеграції в оборонно-промислову базу країн ЄС та НАТО. У 2023-2025 рр. Україна активно розвиває оборонно-промислове співробітництво з провідними західними компаніями. Це сприяє зміцненню обороноздатності та інтеграції в євроатлантичну безпекову архітектуру. Наприклад, у 2023 р. було підписано Угоду про співпрацю між АТ «Укроборонпром» та Rheinmetall Landsysteme GmbH, а згодом створено спільне підприємство «RHEINMETALL – UKRAINIAN DEFENSE INDUSTRY». У 2024 р. відкрито перший цех з ремонту та виробництва бронетехніки в Україні [38].

Угода про ліцензійне складання гвинтівок Bren-2 була підписана 16 липня 2024 р. між АТ «Укроборонпром» та Česká Zbrojovka – дочірньою компанією Colt CZ. Власне складання розпочалось вже у листопаді 2024 р. [30]. Проєкт розширюється, вже підписані угоди щодо збирання нових модифікацій гвинтівок, з новими стволами, комплектації нових стволів та додаткових специфікацій цієї зброї. Комплектуючі Україна отримую з Чехії.

У 2025 р. створено спільне підприємство з українським оборонним заводом для обслуговування техніки французького та німецького виробництва. Це спільне підприємство між компанією KMW (KNDS Deutschland) та одним із українських оборонних заводів. Нова компанія зосередилася на обслуговуванні та ремонті військової техніки, яку німецький виробник передав до України ще у 2022 році. За словами Міністра з питань стратегічних галузей промисловості Герман Сметаніна, це має надзвичайно важливе значення для нашої обороноздатності - адже тепер техніка буде ремонтуватись швидше. А значить, швидше буде повернена на фронт для виконання бойових завдань. Також робота спільного підприємства суттєво підтримає і нашу економіку інвестиціями та робочими місцями [73].

6 грудня 2023 р підписано Угоду про спільне виробництво озброєння, яка передбачає спільні дослідження, розробку та виробництво систем ППО, артилерійських боєприпасів, безпілотників та інших видів озброєння між Україною та США. Американська компанія D&M Holding Company відкрила на території України завод з виробництва боєприпасів. Приклади оборонно-промислового виробництва між Україною та США наведені в Таблиці 10.

Таблиця 10.

Приклади промислового партнерства між США та Україною*

Дата	Компанія
Липень 2024 р.	Компанія Northrop Grumman підписала угоду з Урядом України про надання обладнання та навчання для створення лінії з виробництва боєприпасів середнього калібру
Червень 2024 р.	Amentum підписала Меморандум про наміри щодо створення спільного підприємства з Українським оборонно-промисловим комплексом (UDI) для співпраці у відновленні та обслуговуванні переданої США бронетехніки
Жовтень 2023 р.	Холдингова компанія D&M побудувала в Україні завод з виробництва боєприпасів і наразі розширює виробництво відповідно до домовленостей з Мінстратегічними галузями промисловості України та ключовими компаніями

*Складено за: [64].

У 2025 р. розпочато спільний українсько-британський проєкт LMM-RapidRanger для зміцнення української протиповітряної оборони. Проєкт передбачає постачання понад 5 тисяч ракет LMM та пускових установок, а також локалізацію виробництва та передачу технологій [8]. LMM – це високоточні ракети-інтерцептори, які ефективно знищують дрони Shahed. Вони вже довели свою ефективність у боях 2022-2024 рр. Проєкт на суму 1.6 млрд фунтів стерлінгів спрямований на зміцнення української ППО до 2030 р. Він фінансується за рахунок кредиту, гарантованого британською державною агенцією UK Export Finance (UKEF).

З лютого 2025 р. підписано Меморандум про розуміння між АТ «Українська оборонна промисловість» та Польською зброярською групою (PGZ) щодо співробітництва у виробництві боєприпасів, обслуговуванні

бронетехніки й артилерії, а також посилення напрямку ППО [29]. Крім цього, йдеться про розробку фінансових механізмів для подальшого залучення коштів, які передбачені Європейською оборонною стратегією та Європейською оборонно-промисловою програмою.

У 2025 р. компанія Thales створює спільне підприємство з АТ «Українська оборонна промисловість», що спеціалізуватиметься на системах ППО, РЕБ, тактичному зв'язку та радіолокації [47]. Йдеться про створення передових технологічних рішень та забезпечення оптимізованої та оперативної підтримки у сферах протиповітряної оборони, радарних систем, радіоелектронної боротьби, тактичного зв'язку та оптико-електронних систем.

Данська компанія Weibel Scientific підписала Меморандум про створення в Україні сервісного центру з обслуговування радарів і спільну розробку технологій [12]. Зокрема, йдеться про можливість створення служб технічного обслуговування та ремонту передових радіолокаційних рішень Weibel в Україні, спільну розробку нових технологій, створення спільного підприємства, взаємодію з навчальними закладами Данії та України.

Ці приклади демонструють, що українська оборонна промисловість стає все більш інтегрованою в європейський оборонний простір. Такі партнерства не лише зміцнюють нашу обороноздатність, а й сприяють економічному розвитку та технологічному прогресу. Але не дивлячись на це, європейські партнери стурбовані ризиками передачі чутливих військових технологій в умовах війни, зокрема можливим витоків інформації або захопленням виробничих потужностей. Через постійні обстріли та нестачу безпечних виробничих майданчиків Україна стикається з труднощами у розгортанні стабільного виробництва.

Однією з проблем інтеграції України в оборонний комплекс країн Європи є високі ризики інвестування в країну, яка перебуває у стані війни. Це стримує деякі європейські компанії від великих вкладень. Існує потреба у

державних гарантіях або міжнародному страхуванні інвестицій. Такий фонд створює ЄС.

Одним із викликів у цій сфері є кадрові питання. Через мобілізацію, міграцію та втрати людського капіталу існує дефіцит кваліфікованих кадрів для роботи у високотехнологічному оборонному виробництві. Існує також потреба в додатковому навчанні персоналу за західними стандартами.

Глобальний саміт миру, ініційований Україною, який відбувся 15–16 червня 2024 р. в швейцарському курорті Бюргеншток, став ключовим етапом у просуванні української мирної формули та залученні широкої міжнародної підтримки до процесу припинення війни з Росією. Хоча саміт став важливим кроком, він не призвів до прориву в питаннях територіальної цілісності України та виведення російських військ. Деякі країни утрималися від підписання комюніке, що свідчить про розбіжності в підходах до вирішення конфлікту. Відсутність на саміті Росії обмежила можливості для прямого діалогу та досягнення компромісів. Відсутність ключових країн Глобального Півдня (Бразилія, Індія, ПАР та Саудівська Аравія), які не підписали комюніке, свідчить про необхідність подальшої дипломатичної роботи з цими державами. 10 пунктів української формули миру були обговорені лише три, що свідчить про обережний підхід учасників до складних питань [93].

Пошук підтримки в Азії, Африці та Латинській Америці має стати важливим завданням для створення ширшої коаліції на підтримку українських інтересів, особливо в рамках мирних ініціатив, таких як «Формула миру» В. Зеленського. Прихід Дональда Трампа до влади у 2025 р. значно ускладнив формування та функціонування глобальної коаліції підтримки України. Його політика «Америка передусім» призвела до низки кроків, які послабили трансатлантичну єдність і поставили під загрозу спільні зусилля щодо протидії російській агресії. Адміністрація Трампа призупинила військову допомогу Україні та обмежила обмін розвідданими, що викликало занепокоєння серед європейських союзників і поставило під сумнів надійність США як партнера. США проголосували проти резолюції Генеральної Асамблеї ООН, яка

засуджувала російську агресію в Україні, що стало сигналом про зміну позиції Вашингтона та викликало критику з боку європейських партнерів [112].

У відповідь на дії США, європейські країни, зокрема Велика Британія та Франція, ініціювали створення коаліції для підтримки України без участі США. Ця коаліція спрямована на забезпечення безпеки та стабільності в регіоні. Європейські країни почали збільшувати свої оборонні бюджети та інвестувати в розвиток власної військової промисловості, прагнучи зменшити залежність від США. Саме європейські країни залишаються надійним партнером України у протидії російській агресії.

Хоча коаліція має потенціал для зміцнення безпеки України, вона стикається з низкою викликів: Сполучені Штати наразі не беруть участі в коаліції, що викликає занепокоєння серед деяких країн-учасниць щодо ефективності та безпеки місії; розгортання міжнародних сил можливе лише після досягнення стійкого припинення вогню між Україною та Росією; деякі країни-члени мають різні позиції щодо участі в коаліції, що може ускладнити прийняття спільних рішень. Успіх діяльності «коаліції охочих» залежатиме від здатності країн-учасниць координувати свої дії, забезпечувати необхідні ресурси та адаптуватися до змін у геополітичній ситуації.

Воєнна дипломатія України тримається на унікальному поєднанні сили, уразливостей, відкритих можливостей та зовнішніх ризиків (Табл. 11). З одного боку, країна спирається на безпрецедентний приплив ресурсів: за перший квартал 2025 р. союзники по НАТО надали понад 20 млрд євро нової безпекової допомоги, і Альянс публічно підтвердив, що темпи підтримки збережуться [96]. Нідерланди завершили передачу всіх 24 винищувачів F-16, а Бельгія та Норвегія вже готують власні борти до відправлення, що суттєво посилює аргументи Києва на дипломатичній арені [82].

Україна успішно завершила перший цикл скринінгу *acquis* і готується відкривати тематичні кластери переговорів про членство в ЄС, демонструючи партнерам здатність виконувати складні зобов'язання навіть у розпал війни [110]. Створена спільно з ЄС «платформа оборонного виробництва» та

ініціатива «Build with Ukraine» уже акумулювали 43 млрд дол. США внутрішнього фінансування й передбачають, що партнери спрямовуватимуть щонайменше 0,25 % власного ВВП на спільне виробництво озброєння, роблячи Україну співтворцем європейської безпеки, а не лише її споживачем [105].

Таблиця 11.

SWOT-аналіз воєнної дипломатії України*

Сильні сторони	Слабкі сторони
Безпрецедентна матеріальна підтримка союзників. Коаліція бойової авіації переходить у фазу постачання. Спільне оборонне виробництво з ЄС. Відчутний поступ на шляху до ЄС. Сильний моральний капітал.	Критична залежність від зовнішніх ресурсів. Невизначеність із членством у НАТО. Західна «втома» та інформаційні ризики. Економіка воєнного часу.
Можливості	Загрози
Перехід до моделі спільного виробництва. Фонд реконструкції США-Україна. Двосторонні безпекові пакти. Експорт високотехнологічних рішень.	Тривала або ескалаційна агресія РФ. Політичні зміни у державах-донорах. Внутрішнє вето в ЄС Конкуренція ресурсів між фронтом і відбудовою.

*Складено автором

Втім, усі ці здобутки приховують системні слабкості. Власні заводи покривають лише приблизно 40 % потреб фронту, тож Київ і надалі критично залежить від зовнішніх поставок і політичної волі донорів. Дипломатичну картину ускладнює і відсутність чіткого шляху до НАТО: за повідомленнями ЗМІ, у проєкті комюніке саміту-2025 Україна взагалі не згадуватиметься, що підриває передбачуваність безпекових гарантій. На це накладається «втома Заходу»: аналітики ISW відзначають зростання скепсису виборців у низці держав-партнерів, яким Кремль активно апелює, намагаючись зменшити розмах міжнародної підтримки [71].

Поряд із цим відкриваються й стратегічні вікна можливостей. Запит Києва, щоби союзники постійно виділяли 0,25 % ВВП на спільне виробництво,

може перетворити нинішні «пожертвування» на довгострокові інвестиції з великою часткою локальної доданої вартості та подальшим експортним потенціалом – від FPV-дронів до систем ППО [105]. Додатковий імпульс дає новостворений Американсько-український фонд реконструкції, який акумулюватиме частину рентних платежів від розробки природних ресурсів і спрямовуватиме їх на великі проєкти, зокрема в оборонній сфері, формуючи ще один канал фінансування поза межами класичної допомоги []. У разі успіху цих схем Україна зможе конвертувати свою роль «фронтирної» держави у статус регіонального виробничо-технологічного вузла.

Водночас загрози залишаються різноплановими. Найочевидніша – потенційна ескалація Росії, яка, продовжуючи ракетно-дронові удари, не лише виснажує ППО, а й відлякує приватні інвестиції. Так само небезпечні політичні зміни у країнах-донорах: вибори 2025-2026 рр. у США та декількох столицях ЄС можуть переорієнтувати бюджети, а Будапешт уже довів, що готовий блокувати колективні рішення щодо фінансування української оборони, змушуючи решту лідерів шукати обхідні механізми [59]. Якщо до цього додати зростаючий конкурентний тиск між потребами фронту й коштами на відбудову, стає очевидним, що дипломатичний простір Києва звужується щоразу, коли допомога затримується або політичні сигнали партнерів стають суперечливими.

Україна суттєво посилила воєнну дипломатію, сформувавши широку коаліцію підтримки та розпочавши перехід до спільного виробництва й довгострокових безпекових пактів. Проте залежність від зовнішніх рішень, політична бездіяльність партнерів і обмежені власні ресурси залишаються серйозними викликами для її успішної реалізації. Ключове завдання на другу половину десятиліття – мінімізувати ці слабкі сторони, перетворивши можливості індустріальної інтеграції та інвестиційних фондів на стійкі дипломатичні важелі.

Отже, воєнна дипломатія залишається важливим інструментом для перемоги у війні, укріплення позицій України у світовій системі безпеки та

створення умов для довготривалого миру. Її перспективи залежать від професійної роботи дипломатів, гнучкості стратегії та здатності адаптуватися до змін на міжнародній арені.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

Воєнна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики, що дозволяє державам не лише захищати свої національні інтереси, а й активно впливати на розвиток міжнародної безпеки, формувати альянси та зміцнювати обороноздатність через співпрацю.

Воєнна дипломатія постає як інтегрований державний механізм, у межах якого військовий потенціал поєднується з дипломатичними засобами задля досягнення воєнно-політичних цілей держави у фазі активного чи потенційного збройного протистояння. На відміну від військової дипломатії, що здебільшого зосереджується на мирній професійній комунікації між збройними силами, воєнна дипломатія охоплює розширений набір політичних, правових, економічних і гуманітарних інструментів, діючи під високим рівнем ризику та жорстким часовим тиском. Її основні функції полягають у мобілізації зовнішніх ресурсів, формуванні сприятливого балансу сил, забезпеченні правового та інформаційного супроводу державних дій і, зрештою, у створенні умов для справедливого й тривалого миру.

Для комплексного вивчення воєнної дипломатії були використані загальнонаукові і спеціальні методи: аналіз, синтез, вивчення документів, спостереження, порівняльний аналіз, SWOT-аналіз і кейс-стаді. Їх застосування дозволило дослідити розвиток воєнної дипломатії України, оцінити її особливості та виявити головні виклики і перспективи.

Воєнна дипломатія України пройшла шлях від пасивного пошуку гарантій до активного формування коаліцій і стандартів колективної оборони. Кожен етап – від миротворчих місій 1990-х до сучасної мережі безпекових угод – послідовно нарощував кадровий, технологічний і політичний капітал,

без якого сьогоднішня міжнародна підтримка у протистоянні російській агресії була б неможливою.

Нормативно-правова база розвитку воєнної дипломатії в Україні динамічно оновлювалася відповідно до змін у безпековому середовищі та міжнародних умовах. Основними документами стали Конституція України, Воєнна доктрина, Стратегія національної безпеки, численні міжнародні угоди із НАТО, США, Великою Британією та іншими партнерами.

Сучасна воєнна дипломатія України зорієнтована на інтеграцію в євроатлантичну безпекову архітектуру, активне залучення міжнародної допомоги, участь у багатосторонніх форматах («Рамштайн», CSDP ЄС) та формування довготривалих гарантій безпеки. Вона сприяє посиленню обороноздатності, зміцненню міжнародної підтримки та закладенню основ майбутньої безпекової архітектури для України.

Україна успішно сформувала глобальну коаліцію понад 50 країн, що надають військову, політичну, фінансову та гуманітарну допомогу. Завдяки зусиллям Президента України, дипломатів і громадянського суспільства вдалося посилити постачання озброєння, залучити іноземну допомогу, організувати масштабні програми навчання військовослужбовців та започаткувати ініціативи для довгострокового гарантування безпеки.

Головними викликами для воєнної дипломатії України залишається триваюча війна, критична залежність від зовнішніх постачань озброєння та політичної волі донорів, інформаційна та електоральна «втома Заходу», високі інвестиційні ризики для оборонно-промислових проєктів усередині країни в умовах обстрілів виробничої інфраструктури та дефіциту кваліфікованих кадрів.

Майбутня ефективність української воєнної дипломатії залежатиме від здатності мінімізувати виклики і водночас використати можливості, пов'язані з індустріальною інтеграцією, довготривалими безпековими пактами й розширенням кола партнерів поза трансатлантичним простором. Успішне балансування між цими полюсами дасть змогу не лише вистояти у війні, а й

закріпити статус України як повноправного суб'єкта глобальної системи безпеки та підготувати ґрунт для справедливого стійкого миру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арсенал вільного світу: підсумки Першого Міжнародного Форуму Оборонних Індустрій. URL: [https://armyinform.com.ua/2023/09/30/arsenal-vilnogo-svitu-pidsumky-pershogo-mizhnarodnogo-forumu-oboronnyh-industrii/..](https://armyinform.com.ua/2023/09/30/arsenal-vilnogo-svitu-pidsumky-pershogo-mizhnarodnogo-forumu-oboronnyh-industrii/) (дата звернення: 16.05.2025).
2. Безпекова угода з Великою Британією: що вона змінює у підтримці України. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/bezpekova-uhoda-z-velykoyu-brytaniyeyu-zmist-vyklyky/32793455.html?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
3. Британські війська можуть з'явитися в Україні: світові ЗМІ написали коли. URL: https://gazeta.ua/articles/posuti/_britanski-vijska-mozhut-zyavitisya-v-ukrayini-svitovi-zmi-napisali-koli/1214645?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 4.05.2025).
4. Ви маєте знайти для України місце у спільному безпековому просторі – виступ Президента Володимира Зеленського на саміті НАТО. URL: <https://www.president.gov.ua/news/vi-mayete-znajti-dlya-ukrayini-misce-u-spilnomu-bezpekovomu-76121>. (дата звернення: 11.04.2025).
5. Власова М. Г. Кейс-стаді в дослідженнях міжнародних відносин: методологія і дослідницька практика. URL: <http://teoria-practica.ru/-11-2012/politics/vlasova.pdf>. (дата звернення: 13.02.2025).
6. Войтюк Т. Понад 90 країн-учасниць, спільне комюніке та підготовка до наступної зустрічі: чим завершився перший Саміт миру. URL: <https://suspilne.media/769701-ponad-90-krain-ucasnic-spilne-komunike-ta-pidgotovka-do-nastupnoi-zustrici-cim-zaversivsa-persij-samit-miru/>. (дата звернення: 12.02.2025).
7. «Воєнна дипломатія: стійкість, зброя, перемога»: Секретар РНБО України взяв участь у нараді закордонних дипломатичних установ України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/6959.html>. (дата звернення: 4.02.2025).

8. Гончар І. Країна отримає понад 5 тисяч ракет ППО. Міноборони розкрило деталі угоди. URL: https://glavcom.ua/country/incidents/ukrajina-otrimaje-ponad-5-tisjach-raket-ppo-minoboroni-rozkrilo-detali-uhodi-1047512.html?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 12.02.2025).
9. Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки. URL: https://www.president.gov.ua/news/dvostoronnya-bezpekova-ugoda-mizh-ukrayinoyu-ta-spoluchenimi-91501?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 19.04.2025).
10. Державна цільова оборонна програма розвитку озброєння та військової техніки збройних сил (системно-концептуальні основи, теорія, реалізація). URL: https://www.kdpu-nt.gov.ua/uk/content/derzhavna-cilova-oboronna-programa-rozvytku-ozbroyennya-ta-viyskovoyi-tehniky-zbroynyh-syl?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 19.04.2025).
11. Дипломатія: навч. посіб. / Корольчук Л.В., Баула О.В., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Кравчук П.Я., Лютак О.М., Савош Л.В., Урбан О.А. Луцьк: ПП «Волинська друкарня» 2024. 340 с.
12. Домовленості про спільні підприємства, III, нові домовленості: підсумки Мюнхенської безпекової конференції для ОПК. URL: <https://mspu.gov.ua/news/domovlenosti-pro-spilni-pidpriemstva-shi-novi-domovlenosti-pidsumky-miunkhenskoj-bezpekovo-konferentsii-dlia-opk>. (дата звернення: 24.01.2025).
13. Дорош Л.О. Вступ до спеціальності «Міжнародні відносини»: навч. посібник. Львів : Вид.-во львівської політехніки, 2013. 176 с.
14. Європа змінює стратегію допомоги Україні. URL: <https://politic.karpat.in.ua/?p=148345&lang=uk>. (дата звернення: 4.03.2025).
15. Ємець М. 100-річна угода про партнерство України і Британії: Офіс президента опублікував текст. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/01/16/7202714/>. (дата звернення: 4.03.2025).
16. Жакун М.Ю. Місце воєнної дипломатії в механізмі врегулювання міжнародних спорів мирним шляхом. Права людини в період збройних конфліктів: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 75-й річниці

ухвалення Загальної декларації прав людини 1948 р. (м. Одеса, 3 листоп. 2023 р.). Одеса, 2023. С. 333–338.

17.Закон України про дипломатичну службу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2449-19?utm_source=chatgpt.com#Text. (дата звернення: 04.11.2024).

18.Закон України Про національну безпеку України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2469-19?utm_source=chatgpt.com#Text. (дата звернення: 15.12.2024).

19.Закон України Про оборону України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1932-12?utm_source=chatgpt.com#Tex. (дата звернення: 15.12.2024).

20.Зеленський закликав країни G7 відповідати Росії «симетрично». URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zelenskyi-g7-rosia/32075975.html>. (дата звернення: 14.12.2024).

21.Історична безпекова угода між Україною та Британією: основні положення. URL: https://www.slovoidilo.ua/2024/01/12/novyna/polityka/istorychna-bezpekova-uhoda-mizh-ukrayinoyu-ta-brytaniyeyu-osnovni-polozhennya?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 02.02.2025).

22.Мальський М. З., Мацях М. М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 461 с.

23.Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text. (дата звернення: 09.04.2025).

24.Партнерство заради миру. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/partnerstvo-zaradi-miru>. (дата звернення: 16.04.2025).

25.Пилипчук М. І. Основи наукових досліджень: Підручник. К. : Знання, 2007. 270 с.

26.Підготовка бійців ЗСУ за кордоном: які країни та чому навчають українських військових. URL: https://www.slovoidilo.ua/2024/01/11/infografika/bezpeka/pidhotovka-bijcziv-zsu-kordonom-yaki-krayiny-ta-chomu-navchayut-ukrayinskyh-vijskovykh?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 12.03.2025).

27. Підготовка за кордоном: чого і як країни-партнери навчають десятки тисяч українців. URL: https://armyinform.com.ua/2024/01/05/pidgotovka-za-kordonom-chogo-i-yak-krayiny-partnery-navchayut-desyatky-tysyach-ukrayincziv/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 12.03.2025).

28. ППО та боєприпаси: Умеров розповів про нові пакети допомоги за підсумками «Рамштайну». URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3981139-ppo-ta-boepripasi-umerov-rozpoviv-pro-novi-paketi-dopomogi-za-pidsumkami-ramstajnu.html>. (дата звернення: 24.11.2024).

29. ППО та боєприпасів буде ще більше. Укроборонпром підписав Меморандум з PGZ. URL: <https://ukroboronprom.com.ua/news/ppo-ta-bojepripasiv-bude-shhe-bilse-ukroboronprom-pidpisav-memorandum-z-pgz>. (дата звернення: 25.02.2025).

30. Президент Чехії Петр Павел відвідав українське оборонне підприємство, яке виготовляє озброєння за ліцензією чеської компанії. URL: <https://mspu.gov.ua/news/prezydent-chekhii-petr-pavel-vidvidav-ukrainske-oboronne-pidpriemstvo-iake-vyhotovliaie-ozbroiennia-za-litsenziieiu-cheskoii-kompanii>. (дата звернення: 25.02.2025).

31. Про затвердження Положення про порядок взаємовідносин в системі Міністерства оборони України з військовими аташе іноземних держав і їх заступниками (помічниками), акредитованими в Україні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0958-15?utm_source=chatgpt.com#Text. (дата звернення: 26.12.2024).

32. Рішення Саміту миру: публікуємо документ, ухвалений у Швейцарії щодо України. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2024/06/16/7188218>. (дата звернення: 26.12.2024).

33. Романюк Н.І.. Військова дипломатія: суть поняття і основні напрями. Актуальні проблеми міжнародних відносин і регіональних досліджень: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Луцьк, 1 листопада 2024 р.) / укладачі: С.Кулик, О.Борисюк. Луцьк, ВНУ імені Лесі Українки, 2024. PDF-формат; мережеве видання. С. 8–11.

- 34.Сафронов Т. Понад 100 тисяч військових України пройшли підготовку за кордоном. URL: https://military.com/uk/news/ponad-100-tysyach-vijskovykh-ukrayiny-projshly-pidgotovku-za-kordonom/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 03.03.2025).
- 35.Сидоренко С. Міністр оборони України: Україна та партнери започаткували ініціативу Рамштайн щодо виробництва оборонної продукції. Українська правда. 2025. 4 червня. URL: <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/06/4/7515662/>. (дата звернення: 23.12.2024).
- 36.Сидоренко С. Україна підписала з ЄС безпекову угоду з фінансовими зобов'язаннями. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/06/27/7189035/>. (дата звернення: 25.03.2025).
- 37.Скаврон Б. Безпекова угода з Францією: головні тези документа. URL: https://tsn.ua/ukrayina/bezpekova-ugoda-z-franciyeyu-golovni-tezi-dokumentu-2515741.html?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 26.12.2024).
- 38.Сметанін Г. Не лише про зброю: як міжнародне партнерство змінює оборонну промисловість України. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3985929-ne-lise-pro-zbrou-ak-miznarodne-partnerstvo-zminue-oboronnu-promislovist-ukraini.html?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 22.12.2024).
- 39.Стратегічний оборонний бюлетень України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#n17>. (дата звернення: 31.03.2025).
- 40.Стратегія воєнної безпеки України. Воєнна безпека — всеохоплююча оборона. URL: https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 31.03.2025).
41. Стратегія зовнішньополітичної діяльності України. URL: https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 13.01.2025).
- 42.Стратегія національної безпеки України Безпека людини – безпека країни. URL: https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037?utm_source=chatgpt.com. дата звернення: 13.01.2025).

- 43.Танкова коаліція для України зростає – Ігор Жовква. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/news-tankova-koalicija-ukrajina-zhovkva/32274262.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.03.2025).
- 44.Угода про безпекові зобов'язання між Україною та Євросоюзом. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3879535-ugoda-pro-bezpekovi-zobovazanna-miz-ukrainou-ta-evrosouzom-povnij-tekst.html?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 12.03.2025).
- 45.Україна стала першою ціллю принципово нового виду кіберзброї. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/2259655-ukraina-stala-persou-cillu-principovo-novogo-vidu-kiberzbroi.html>. (дата звернення: 11.03.2025).
- 46.Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. /Редкол.: Л.В. Губерський та ін. К.: Знання України. 2024. Т. 1. 760 с.
- 47.Укроборонпром і Thales International SAS створять спільне підприємство. URL: <https://mspu.gov.ua/news/ukroboronprom-i-thales-international-sas-stvoriat-spilne-pidpriemstvo>. (дата звернення: 12.05.2025).
- 48.Ульяновська М. Безпекова угода України зі США. Ось що вона передбачає. URL: https://www.holosameryky.com/a/bezpekova-ugoda-ukraina-scha-7655068.html?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 13.04.2025).
- 49.Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин: Навчальний посібник /В.Ф. Цимбалістий. Львів: “Новий світ-2000”, 2005. 324 с.
- 50.Шепєлев М. А. Теорія міжнародних відносин: Підручник. Передм. Д. В. Табачника. К. : Вища шк., 2004. 622 с.
- 51.A handful of European nations mostly filled the gap the US left for Ukraine's aid – at least in dollar terms. URL: https://www.businessinsider.com/european-countries-fill-gap-mostly-left-us-ukraine-aid-2025-6?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 25.01.2025).
- 52.Aggression against Ukraine : resolution / adopted by the General Assembly. URL: https://digitallibrary.un.org/record/3965290?ln=en&utm_source=chatgpt.com&v=pdf. (дата звернення: 01.01.2025).

53. Agreement between the European Union and Ukraine establishing a framework for the participation of Ukraine in the European Union crisis management operations. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A22005A0713%2802%29&utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 09.03.2025).
54. Boot M. Here's the most dangerous concession to Putin in Trump's peace plan. URL: https://www.washingtonpost.com/opinions/2025/04/24/trump-ukraine-russia-crimea-stimson/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 22.12.2024).
55. Budjeryn, Mariana, and Matthew Bunn. «Budapest Memorandum at 25: Between Past and Future.» March 2020. URL: https://www.hks.harvard.edu/publications/budapest-memorandum-25-between-past-and-future?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 05.03.2025).
56. Comprehensive Assistance Package (CAP) for Ukraine. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_231639.htm?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 16.04.2025).
57. Cottey A., Forster A. Reshaping Defence Diplomacy: New Roles for Military Cooperation and Assistance. London, 2004. 120 p.
58. EU assistance. URL: https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9477/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 27.02.2025).
59. EU leaders boost defense despite Hungarian veto — as it happened. URL: https://www.politico.eu/article/european-council-summit-eu-defense-spending-ukraine-war/?utm_source=chatgpt. (дата звернення: 27.02.2025).
60. EU Military Assistance Mission in support of Ukraine. URL: https://www.eeas.europa.eu/eumam-ukraine_en?s=410260. (дата звернення: 28.11.2024).
61. Eufor bosnia-herzegovina Military Operation ALTHEA. URL: https://www.eeas.europa.eu/eufor-althea/eufor-bosnia-herzegovina-military-operation-althea_and_en?s=324. (дата звернення: 14.02.2025).
62. EUTM Mali: European Union Training Mission in Mali - Military Mission. URL: https://www.eeas.europa.eu/eutm-mali/eutm-mali-european-union-training-mission-mali-military-mission_and_en. (дата звернення: 14.02.2025).

- 63.F-16 training coalition. source= chatgpt.com. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/F-16_training_coalition?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 13.04.2025).
- 64.Fact Sheet: The Nunn-Lugar Cooperative Threat Reduction Program. URL: https://armscontrolcenter.org/fact-sheet-the-nunn-lugar-cooperative-threat-reduction-program-2/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 19.02.2025).
- 65.Foreign Policy Analysts SWOT Analysis Templatehttps. URL: <https://clickup.com/templates/swot-analysis/foreign-policy-analysts>. (date of access: 13.02.2025).
- 66.France and Germany to co-produce military equipment in Ukraine.. URL: https://www.lemonde.fr/en/economy/article/2024/03/25/france-and-germany-to-co-produce-military-equipment-in-ukraine_6651439_19.html?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
- 67.France to provide \$211 million in military aid to Ukraine backed by frozen Russian assets. URL: https://kyivindependent.com/france-to-provide-211-million-in-military-aid-to-ukraine-using-interest-from-frozen-russian-assets/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
- 68.Grain From Ukraine program. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Grain_From_Ukraine_program?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
- 69.IMF Executive Board Approves US\$15.6 Billion under a New Extended Fund Facility (EFF) Arrangement for Ukraine as part of a US\$115 Billion Overall Support Package. URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/31/pr23101-ukraine-imf-executive-board-approves-usd-billion-new-eff-part-of-overall-support-package?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
- 70.In Berlin, Volodymyr Zelenskyy and Olaf Scholz signed a security agreement between Ukraine and Germany in the framework of the G7 Vilnius Declaration. URL: https://www.president.gov.ua/en/news/u-berlini-volodimir-zelenskij-ta-olaf-scholz-pidpisali-bezpek-88989?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 06.03.2025)

- 71.ISW: Putin's victory plan hinges on Western fatigue and Ukrainian collapse. URL: https://euromaidanpress.com/2025/06/20/isw-putins-victory-plan-hinges-on-western-fatigue-and-ukrainian-collapse/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
- 72.Joint Declaration of Support for Ukraine. URL: https://www.pm.gc.ca/en/news/statements/2023/07/12/joint-declaration-support-ukraine?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
- 73.KNDS Deutschland відкрили спільне підприємство з українським виробником. URL: <https://mspu.gov.ua/news/knds-deutschland-vidkryly-spilne-pidpriemstvo-z-ukrainskym-vyrobnykom>(дата звернення: 13.04.2025).
- 74.Mapping Russian Military Presence in Eastern Ukraine. URL: https://ilovaisk.forensic-architecture.org/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 07.02.2025).
- 75.Military assistance to Ukraine (February 2022 to January 2025). URL: https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9477/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 11.03.2025).
- 76.Military diplomacy. URL: <https://www.diplomacy.edu/topics/military-diplomacy/>. (дата звернення: 04.02.2025).
- 77.Mission. URL: <https://eda.europa.eu/who-we-are/Missionandfunctions>. (дата звернення: 27.11.2024).
- 78.NATO and Ukraine Open the Joint Analysis Training and Education Centre. URL: <https://www.act.nato.int/article/nato-ukraine-open-jatec/> (дата звернення: 11.03.2025).
- 79.NATO recognises Ukraine as Enhanced Opportunities Partner. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_176327.htm. (дата звернення: 11.03.2025).
80. NATO Security Assistance and Training for Ukraine (NSATU). URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?#nsat. (дата звернення: 11.03.2025).

- 81.Netherlands Completes Delivery of 24 F-16s to Ukraine. URL: https://theaviationist.com/2025/05/26/netherlands-completes-f-16-delivery-ukraine/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 08.04.2025).
- 82.Netherlands completes F-16 transfer to Ukraine; Belgium speeds up deliveries. URL: https://www.aerotime.aero/articles/netherlads-completes-f-16-transfer-to-ukraine?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 08.04.2025).
- 83.November 11 is the day of kherson liberation! URL: <https://gur.gov.ua/en/content/11-lystopada-den-zvylnennia khersona>. (дата звернення: 06.05.2025).
84. Nye J. The Future of Power: Military Diplomacy and Soft Power. PublicAffairs, 2011. 320 p.
- 85.Partnership for Peace programme. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50349.htm. (дата звернення: 11.03.2025).
- 86.Prague Summit Declaration. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_19552.htm?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 01.03.2025).
- 87.President Donald J. Trump Secures Agreement to Establish United States-Ukraine Reconstruction Investment Fund. URL: https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/05/fact-sheet-president-donald-j-trump-secures-agreement-to-establish-united-states-ukraine-reconstruction-investment-fund/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 19.04.2025).
- 88.Ratna Keshari Maharjan. Leveraging Military Diplomacy in Nepal's Foreign Policy. Unity Journal. Vol. IV, 94-111. Feb 2023. URL: [view/ 52233/39128](https://www.unityjournal.com/view/52233/39128).
- 89.Relations with Ukraine. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_37750.htm?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 08.11.2024).
- 90.Russia invades Ukraine on multiple fronts in 'brutal act of war'. URL: https://www.pbs.org/newshour/world/russia-invades-ukraine-on-multiple-fronts-in-brutal-act-of-war?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 18.01.2025).
- 91.Russia says NATO states can't enforce Ukraine peace, wants membership pledge scrapped. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/russia-says-nato-must-disavow-2008-membership-promise-ukraine-2025-02-18/>. (дата звернення: 16.04.2025).

92. Russia terminates the Black Sea Grain Initiative: What's next for Ukraine and the world? URL: <https://www.ifpri.org/blog/russia-terminates-black-sea-grain-initiative-whats-next-ukraine-and-world/>. (дата звернення: 16.04.2025).
93. Russia, China absent as world leaders meet for Ukraine peace conference. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2024/6/15/world-leaders-meet-in-switzerland-as-ukraine-seeks-aid-amid-war-with-russia>. (дата звернення: 11.03.2025).
94. Russian forces attack Ukraine's Kharkiv region, striking on new front. URL: https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-sends-reinforcements-after-russian-forces-attack-kharkiv-region-2024-05-10/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 31.01.2025).
95. Sanctions adopted following Russia's military aggression against Ukraine. URL: [s://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en?utm_source=chatgpt.co](https://finance.ec.europa.eu/eu-and-world/sanctions-restrictive-measures/sanctions-adopted-following-russias-military-aggression-against-ukraine_en?utm_source=chatgpt.co). (дата звернення: 31.01.2025).
96. Secretary General reaffirms security through strength and support to Ukraine, as NATO Foreign Ministers lay groundwork for The Hague Summit. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_234134.htm?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 31.01.2025).
97. Security Assistance Group – Ukraine (SAG-U). URL: <https://sof.news/ukraine/sag-u/> (дата звернення: 31.01.2025).
98. Ten years ago Russia annexed Crimea, paving the way for war in Ukraine. URL: https://www.aljazeera.com/news/2024/2/20/crimea-anniversary-war-ukraine?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 31.01.2025).
99. The Battle of Ilovaisk. URL: <https://ilovaisk.forensic-architecture.org>. (дата звернення: 31.01.2025).
100. The First Country Completed Its F-16 Deliveries to Ukraine. URL: https://www.technology.org/2025/05/28/the-first-country-completed-its-f-16-deliveries-to-ukraine/?utm_source=chatgpt.com/. (дата звернення: 09.11.2024).

101. The Kerch Strait incident. URL: https://www.iiss.org/publications/strategic-comments/2018/the-kerch-strait-incident/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 31.01.2025).
102. Trust fund projects. URL: https://www.nato.int/docu/trust/trust-eng.pdf?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 18.11.2024).
103. U.S. Security Cooperation with Ukraine. URL: <https://www.state.gov/bureau-of-political-military-affairs/releases/2025/01/u-s-security-cooperation-with-ukraine>. (дата звернення: 03.04.2025).
104. UK announces \$580m military aid package to Ukraine – Bloomberg. URL: https://www.pravda.com.ua/eng/news/2025/04/11/7507050/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 05.04.2025).
105. Ukraine asks allies to allocate 0.25% of GDP to boost its weapon production. URL: https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/ukraine-asks-allies-allocate-025-gdp-boost-its-weapon-production-2025-06-21/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 25.12.2024).
106. Ukraine Contingent holds Transfer of Authority. URL: https://www.dvidshub.net/news/54671/ukraine-contingent-holds-transfer-authority?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 15.01.2025).
107. Ukraine says Russia has nearly 100,000 troops near its border. URL: https://www.dvidshub.net/news/54671/ukraine-contingent-holds-transfer-authority?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 16.05.2025).
108. Ukraine support after 3 years of war: Aid flows remain low but steady - Shift towards weapons procurement. URL: <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/ukraine-support-after-3-years-of-war-aid-flows-remain-low-but-steady-shift-towards-weapons-procurement/>. (дата звернення: 18.01.2025).
109. Ukraine war: Key events in the Russian invasion. URL: https://www.reuters.com/world/europe/major-events-russian-invasion-ukraine-2024-06-14/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 29.01.2025).
110. Ukraine's future in the EU. URL: https://epthinktank.eu/2025/06/10/ukraines-future-in-the-eu/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 30.04.2025).

111. Ukraine's peacekeeping, military, and humanitarian operations in other countries. URL: https://www.ukrainer.net/en/ukraine-s-peacekeeping/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 12.04.2025).
112. United Nations General Assembly Resolution ES-11/7. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_General_Assembly_Resolution_ES-11/7?utm_source=chatgpt. (дата звернення: 22.04.2025).
113. Washington Summit Declaration. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_227678. (дата звернення: 30.03.2025).
114. Watson K. NATO nations agree Ukraine is on «irreversible path» to membership. URL: https://www.cbsnews.com/news/nato-summit-ukraine-membership-declaration/?utm_source=chatgpt.com. (дата звернення: 15.11.2024).